

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 800fr. per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, 2000 - Antwerpen

Vlaamse Juristenvereniging

XXIVe Rechtskundig Congres te Antwerpen op 23 mei a.s.

Sectie Publiek Recht

BESCHERMING VAN HET PRIVE - LEVEN EN RECHT OP INFORMATIE VIA DE MASSAMEDIA.

Preadvies van de Heer Hugo VANDENBERGHE, Aspirant N.F.W.O.

1. Weinig rechtsvragen illustreren beter het door Prof. J. Ronse gesteld beginsel dat het onrecht het recht voorafgaat⁽¹⁾, dan de evolutie der rechtsbescherming in het privé-leven.

Een aantal indiscreties in de «yellow press» over zijn privé-leven zetten Samuel D. Warren er toe aan om, samen met Louis D. Brandeis, een innoverend artikel te publiceren in 1890: *The Right to Privacy*⁽²⁾.

Hierin werd gepleit voor de erkenning van een algemeen recht op *privacy*, enig middel om de privé-sfeer van de burger afdoende te beschermen.

Was het standpunt van Warren en Brandeis bij de eeuwswisseling baanbrekend, vandaag is het een gemeenplaats geworden te wijzen op de voortschrijdende «Entprivatisierung» van de samenleving⁽³⁾. Een gamma van audiovisuele apparaten maakt het mogelijk de privaatsfeer van ieder — zonder zijn toestemming — af te tasten, te registreren, en naast de pers kan nu ook film, radio en TV ruchtbaarheid geven aan rechtmatig of onrechtmatig verkregen gegevens over privé- en gezinsleven. De vraag moet dan ook gesteld worden waar zich precies de grenzen bevinden van het informatierecht. Waar eindigt de bescherming van het privé-leven, waar begint het recht op informatie?

2. Het B.W. erkent met zoveel woorden geen recht op beslotenheid tenzij men de in art. 675-680 B.W. gestelde erfdiensbaarheden van uitzicht op de eigendom van de nabuur als de onrechtstreekse erkenning van dergelijk recht zou aanmerken. In het strafwetboek (art. 443 e.v.) wordt — onrechtstreeks — een zekere bescherming aan de privaatsfeer toegekend daar degene die gegevens verstrekt over het private leven van iemand bestraft kan worden wanneer de bekendmaking met lasterlijke of eerroevende bedoeling is gebeurd (*animus iniuriandi*)⁽⁴⁾. In dit geval kan de dader van de telastelegging geen ander bewijs tot zijn verdediging aanvoeren dan dit dat volgt uit een vonnis of uit een andere authentieke akte (447, 2, S.W.). Het in het strafwetboek voorziene klachtdelict van laster en eerroof, dat een bijzonder opzet vereist en dus niet toepasbaar is wanneer men eenvoudig de privaatsfeer van iemand onthult, heeft uiteraard geen algemeen beschermende draagwijdte. Rechtspraak en rechtsleer zijn het nochtans eens dat ieder burger een subjectief recht^(4bis) heeft op privaatsfeer, dat in de continentale stelsels als een persoonlijkheidsrecht wordt gekwalificeerd⁽⁵⁾.

(4) Rigaux, H. en Trousse, P., *Les crimes et les délits*, IV, 455; - Vanhoudt, C. en Calewaert, W., *Belgisch strafrecht*, III, nr. 1667.

(4 bis) Coing, H. Lawson, F. en Gronfors, K., *Das subjective Recht und der Rechtsschutz der Persönlichkeit*, Frankfurt am Main, 1959.

(5) Een eerste formulering van het begrip *Persönlichkeitsrechte* of *Individualrechte* vindt men bij Gierke (*Deutsches Privatrecht*, I, 1895, blz. 702) en R. Perreau (*Des droits de la personnalité*, Rev. Trim. Dr. Civ., 1909, 501); - zie ook H. Giesker, *Das Recht des Privaten an der eigenen Geheim-sphäre*, Zurich, 1905.

(1) Over het geleden onrecht als factor tot rechtsvorming hield Prof. J. Ronse onlangs te Antwerpen een voordracht getiteld: «Uit onrecht wordt recht geboren».

(2) *Harvard Law Review*, 4 (1890), 193 e.v.

(3) Dit probleem was o.m. aan de orde op de jaarvergadering van de Zwitserse juristen in 1960, van de Nederlandse Juristenvereniging in 1965, van de Nordic Conference of Jurist (1967) en van de Union Internationale des Avocats (1969).

Naar het voorwerp waarop de onderscheiden subjectieve rechten betrekking hebben kan men onder de private subjectieve rechten, persoonlijkheidsrechten, familierechten, zakelijke rechten, vorderingsrechten en intellectuele rechten onderscheiden⁽⁶⁾. Persoonlijkheidsrechten zijn dan rechten die het individu tegenover de anderen kan doen gelden op de handhaving van de fysische, psychische en morele integriteit van het lichaam, recht op naam, eer, afbeelding, schriftelijke of op een andere wijze geregistreerde gemoedsuitingen; recht op beslotenheid⁽⁷⁾.

Het zijn extrapatrimoniale rechten; ze hebben geen pecuniaire waarde en maken dus geen deel uit van het vermogen van hun titularis⁽⁸⁾. In beginsel kunnen zij niet het voorwerp uitmaken van rechtsgeldige overeenkomsten⁽⁹⁾. Een rechtspersoon kan slechts drager zijn van een persoonlijkheidsrecht voor zover dit voor zijn bestaan geen lichamelijk individu onderstelt. Aldus bv. kan men moeilijk een recht op fysische integriteit of een recht op beslotenheid of geheimheid van een rechtspersoon erkennen⁽¹⁰⁾. Het persoonlijkheidsrecht op de naam evenals het recht op eer en standing komen wel aan de rechtspersoon toe⁽¹¹⁾. Hierbij kan nochtans worden aangestipt dat het Zwitserse *Bundesgericht* een recht op geheimheidsfeer in hofde van een rechtspersoon heeft erkend en dit naar aanleiding van een eis van een bakker tegen de bakkersvereniging van Zurich⁽¹²⁾. Eiser leverde brood aan Migros A.G., die dit brood tegen een lagere dan de in Zurich gangbare prijs op de markt bracht. De bakkersvereniging belastte een detective met de opdracht na te gaan wie het meel leverde aan de bakker en eenmaal de leverancier gekend, oefende ze voldoende druk uit op deze laatste zodat de meelleveringen aan eiser werden gestaakt. De door de bakker ingestelde eis tot schadeloosstelling werd door het *Bundesgericht* ingewilligd. Het Hof was de mening toegedaan dat ook een rechtspersoon een *Geheimssphäre* kan worden toegewezen, in concreto de persoonlijke leveranciers en afnemers. Dit persoonlijkheidsrecht wordt gekrenkt door het instellen van een heimelijk onderzoek naar de economische privé-sfeer van de rechtspersoon.

3. De juridische basis van de persoonlijkheidsrechten wordt teruggevonden in een aantal zeer verspreide wetsartikelen. Aldus worden een aantal bepalingen in de

(6) Van Gerven, W., *Beginnelsen van Belgisch Privaatrecht*, I, Algemeen deel, nr. 33.

(7) Carbonnier, J., *Droit civil*, I, nr. 73; - Dabin, J., *Droits subjectifs*, blz. 169; - Helle, E., *Der Schutz der Persönlichkeit der Ehre und des wirtschaftlichen Rufes im Privatrecht*, Tübingen, 1969, blz. 71-74; - Hubmann, H., *Das Persönlichkeitsrecht*, Münster en Keulen, 1953, blz. 123 e.v.; - Juliot de la Morandière, L., *Droit Civil*, I, nrs. 315-317; - Marty, G., en Raynaud, P., *Droit Civil*, I, 2, nrs. 5-6; - Mazeaud, H.L. & J., *Leçons de droit civil*, I, nr. 628; - Nerson, R., *Les droits extrapatrimoniaux*, nrs. 5, 6, 9, 40, 72; - id., *De la protection de la personnalité en droit privé français*, *Trav. Ass. H. Capitant*, XIII (1960), 60 e.v.; - Nipperdey, H., *Das allgemeine Persönlichkeitsrecht*, *Archiv für Urheber-, Film-, Funk- und Theaterrecht*, 30 (1960), 1 e.v.; - Strömholm, S., *Right of privacy and rights of the personality*, Stockholm, 1967, nrs. 4-13; - Van Gerven, W., o.c. loc. cit.

(8) Marty et Raynaud, o.c., I, 2, nr. 7; - Mazeaud, o.c., I, nr. 642 e.v.; - Nerson, R., o.c., nr. 179 e.v.; - Van Gerven, W., o.c., lc.

(9) Zie art. 164 van het *Avant-projet* voor een nieuw Frans B.W.: «Les droits de la personnalité sont hors du commerce. Toute limitation volontaire apportée à l'exercice de ces droits est nulle si elle est contraire à l'ordre public»; - zie ook Marty et Raynaud, o.c., I, 2, nr. 7; - Mazeaud, o.c., I, nr. 664; - Nerson, R., o.c., nr. 180 e.v.; - Van Gerven, W., o.c., lc. Als uitzondering op dit beginsel kan ondermeer aangestipt worden dat sommige overeenkomsten betreffende de fysische integriteit wel rechtsgeldig zijn (Nerson, R., art. cit., l.c., 72).

(10) Ronse, J., *Vennootschappen*, II, blz. 301; - Van Gerven, W., o.c., nr. 45.

(11) Ronse, J., o.c., II, l.c.; - Van Gerven, W., o.c., nr. 45; - Cass., 9 februari 1948, *Arr. Cass.*, 1948, 77.

(12) BGE, 1957, II, 334.

Grondwet (art. 7.: individuele vrijheid; art. 10.: onschendbaarheid van de woning; art. 12.: verbod van algemene verbeurdverklaring der goederen; art. 13.: afschaffing van de burgerlijke dood; art. 14, 15, 17, 18, 19, 20.: vrijheid van eredienst, van meningsuiting, van onderwijs, van vergadering en vereniging, de persvrijheid) als zoveel uitging aangemerkt van persoonlijkheidsrechten. Ook de in de hoofdstukken IV en V van Titel VIII, S.W., omschreven misdrijven (aanslag op de individuele vrijheid en op de onschendbaarheid van de woning, laster en eerroof) en de in art. 458 e.s. S.W. strafbaar gestelde handelingen (schending van het beroepsgeheim) zijn daarvan een illustratie, evenals art. 6 bis van de Conventie van Bern op de auteursrechten (moreel recht van de auteur om, zelfs na overdracht van de auteursrechten, het vaderschap van het werk op te eisen en zich tegen elke wijziging van het werk of elke bewerking ervan te verzetten die zijn eer of faam in het gedrang zouden brengen)⁽¹³⁾. Deze bepalingen kunnen nog aangevuld worden met art. 253 B.W. (art. 1270, nieuw ger. wetboek) en art. 80 van de wet op de jeugdbescherming die de verspreiding en publicatie verbieden van de verslagen in echtscheidingszaken en van de debatten voor de jeugdkamers der hoven van beroep en jeugdrechtbanken. Een vollediger en coherenter bescherming van de individuele persoonlijkheid wordt gewaarborgd door het Europese verdrag tot bescherming van de rechten van de mens (4 nov. 1950), wettelijk bekrachtigd door de wet van 13 mei 1955. Belangrijk is wel art. 8 van dit verdrag dat eenieder recht geeft op de eerbiediging van zijn privéleven, zijn gezinsleven, zijn huis en zijn briefwisseling⁽¹⁴⁾. Inmenging van enig openbaar gezag is niet toegestaan met betrekking tot de uitoefening van dit recht, dan voor zover het bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving nodig is in het belang van 's lands veiligheid, de openbare veiligheid, of het economisch welzijn van het land, de bescherming van de openbare orde en het voorkomen van strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden, of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen⁽¹⁵⁾. Alhoewel art. 8, 2, enkel spreekt over de inmenging van enig openbaar gezag, is het wel zo dat de in art. 8 gestelde rechtsregel ook door de particulieren in hun privaatrechtsverkeer moet worden in acht genomen⁽¹⁶⁾. Ook art. 10 kan nog worden aangehaald waar het bepaalt dat het recht op vrije meningsuiting kan onderworpen worden aan bij de wet voorziene formaliteiten, voorwaarden, beperkingen of sancties. Als voorbeelden van dergelijke beperkingen worden de bescherming van de goede naam of van de rechten van anderen aangestipt alsmede de regelen die de verspreiding van vertrouwelijke mededelingen willen voorkomen of het gezag en de onpartijdigheid van de rechterlijke macht waarborgen. Tenslotte moet art. 6 in herinnering worden gebracht dat de rechter de mogelijkheid biedt de toegang tot de gerechtzaal aan de pers en het publiek te ontzeggen wanneer de bescherming van het privéleven van partijen bij een proces dit eist.

4. In tegenstelling met ons B.W. erkent het Zwitsers *Zivilgesetzbuch* een algemeen persoonlijkheidsrecht als een subjectief privaatrecht. Zo bepaalt art. 28 Z.G.B.:

(13) Wat de persoonlijkheidsbescherming betreft in het sociaal recht, zie: Horion, P., *La protection de la personnalité en droit social belge*, *Trav. Ass. Capit.*, XIII (1960), blz. 147 e.v.

(14) Vergelijk met art. 12 van de universele verklaring van de rechten van de mens: «No one shall be subjected to arbitrary interference with his privacy, family, home or correspondence, nor to attacks upon his honour and reputation. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks».

(15) Zie daarover, *Colloque sur les droits de l'homme et les moyens de communications de masse*, Salzbourg, 1968.

(16) B.G.H., 20 mei 1958, B.G.H.Z., 27, 284.

« Wer in seinen persönlichen Verhältnissen unbefugterweise verletzt wird, kann auf Beseitigung der Störung klagen. Eine Klage auf Schadenersatz oder auf Leistung einer Geldsumme als Genugtuung ist nur in den vom Gesetz bestimmten Fällen zulässig. » De persoonlijkheidsbescherming wordt vervolledigd in art. 49 O.R.: « Wer in seinen persönlichen Verhältnissen verletzt wird, hat bei Verschulden Anspruch auf Ersatz des Schadens, wo die besondere Schwere der Verletzung und des Verschuldens es rechtfertigt, Anspruch auf Leistung einer Geldsumme als Genugtuung. Anstatt oder neben dieser Leistung kann der Richter auch auf eine andere Art die Genugtuung erkennen »⁽¹⁷⁾. Het Zwitserse Z.G.B. geeft aldus geen opsomming van een aantal concrete persoonlijkheidsrechten maar beperkt er zich toe te stellen dat degene die in zijn persoonlijke belangen wederrechtelijk wordt gekrenkt, zich tot de rechter kan wenden om aan deze krenking een einde te stellen of schadeloosstelling te vorderen. Het wordt aan de rechtspraak overgelaten een katalogo van persoonlijkheidsrechten op te stellen via de interpellatie van het begrip « persoonlijke Verhältnisse »⁽¹⁸⁾. Deze interpretatie wordt dan o.m. gedetermineerd door het zich naar plaats en tijd wijzigend rechtsgevoel; « persoonlijke Verhältnisse » is een progressief en dynamisch begrip⁽¹⁹⁾. Dat het recht op « Geheimsphäre » door art. 28 Z.G.B. is beschermd, wordt in rechtspraak en rechtsleer eenstemmig aangenomen⁽²⁰⁾.

Ook de Duitse rechtspraak erkent een « Allgemeines Persönlichkeitsrecht » dat niet identiek is aan de som van de verschillende specifieke wettelijk erkende persoonlijkheidsrechten en evenmin precies kan gedefinieerd worden als het begrip persoonlijkheid zelf⁽²¹⁾. Het is een recht dat behoort tot de categorie rechten die beschermd worden door § 823 B.G.B.⁽²²⁾ en dat stoelt op de art. 1, 1 en 2, 1, G.G.⁽²³⁾.

(17) Zie daarover: - Grossen, J.M., *Protection de la personnalité en droit privé*, *Zeitschrift für schweizerisches Recht*, 1960, 79; - Max Planck Institut, *Der Zivilrechtliche Persönlichkeits- und Ehrenschutz*, Tübingen, 1960, blz. 1-33; - Jäggi, P., *Fragen des privatrechtlichen Schutzes der Persönlichkeit*, *Zeitschrift für schweizerisches Recht*, 1960, 133; - Kaestlin, H., *Der Persönlichkeitsschutz nach schweizerischem Recht*, *Neue Juristische Wochenschrift*, 1959, 1009; - Nerson, o.c., blz. 349-350.

(18) Kaestlin, H., art. cit., l.c., 1010; - Max Planck Institut, o.c., blz. 2; - Nerson, R., o.c., blz. 350; - Riklin, F., *Der Schutz der Persönlichkeit gegenüber Eingriffen durch Radio und Fernsehen nach Schweizerischem Privatrecht*, blz. 66 e.v.

(19) Max Planck Institut, o.c., l.c.; - Riklin, F., o.c., l.c.

(20) Kaestlin, H., art. cit., l.c., 1012; - Max Planck Institut, o.c., blz. 13; - Riklin, F., o.c., blz. 195 e.v.

(21) Helle, F., o.c., blz. 71; - Hubmann, H., o.c., blz. 123 e.v. Nipperdey, H., art. cit., l.c., blz. 3-8; - Strömholm, S., o.c., nrs. 23-24; - Zie het Entwurf eines Gesetzes zur Neuordnung des zivilrechtlichen Persönlichkeits- und Ehrenschutzes (1959), tot wijziging van §12, e.v. B.G.B. De voorgestelde nieuwe §12, 1 luidt als volgt: « Wer widerrechtlich einen anderen in seiner Persönlichkeit verletzt, ist ihm zur Beseitigung oder Beeinträchtigung verpflichtet; dies gilt insbesondere in den Fällen der §§ 13 bis 19. Sind weitere Beeinträchtigungen zu besorgen, so kann der Verletzte auch auf Unterlassung klagen. Beeinträchtigungen, die nach verständiger Auffassung im Menschlichen Zusammenleben hinzunehmen sind, bleiben ausser Betracht ».

(22) § 823, 1, B.G.B.: « Wer vorsätzlich oder fahrlässig das Leben, den Körper, die Gesundheit, die Freiheit, das Eigentum oder ein sonstiges Recht eines anderen widerrechtlich verletzt, ist dem anderen zum Ersatze des daraus entstehenden Schadens verpflichtet »; - zie, B.G.H., 2 april 1957, B.G.H.Z., 24, 72; « Das durch art. 1, 2 G.G. gewährleistete allgemeine Persönlichkeitsrecht ist ein sonstiges Recht im Sinne des § 823, 1 B.G.B. ».

(23) Art. 1, 1 G.G.: « Die Würde des Menschen ist unantastbar. Sie zu achten und zu schützen ist Verpflichtung aller Staatlichen Gewalt »; - art. 2, 1 G.G.: « Jeder hat das Recht auf die freie Entfaltung seiner Persönlichkeit, soweit er nicht die Rechte anderer verletzt und nicht gegen die verfassungsmässige Ordnung oder das Sittengesetz verstösst »; - zie: B.G.H., 25 mei 1954, B.G.H.Z., 13, 334; - id., 2 april 1957, B.G.H.Z., 24, 72; - id., 10 mei 1957, B.G.H.Z., 24, 200; - id. 20

De inhoud en de grenzen van dit algemeen persoonlijkheidsrecht kunnen niet nauwkeurig worden aangeduid. « Wie sich das Wesen der Persönlichkeit mit ihrer Dynamik nicht in feste Grenzen einschliessen lässt, so ist auch das allgemeine Persönlichkeitsrecht nach seinem Inhalt nicht abschliessend festzulegen »⁽²⁴⁾. Het is in zekere zin een *Generalklausel*, zoals goede zeden, die varieert naargelang de sociaal-economische omstandigheden. Wel is zeker dat het recht op beslotenheid als een emanatie van dit algemeen persoonlijkheidsrecht wordt aangezien⁽²⁵⁾.

Tenslotte wordt ook in het Franse *Avant-projet de code civil* (1953) aandacht besteed aan *les droits de la personnalité* (art. 148-165). Na een concrete opsomming van een aantal persoonlijkheidsrechten (o.m. recht op afbeelding, bescherming van het briefgeheim, prae- en postpersoonlijkheidsrechten als de rechten van een nog ongeborren kind en de regeling van de begrafenis, de bestemming van het lijk) wrdt in art. 165 een algemene regel geformuleerd die verwantschap vertoont met art. 28 Z.G.B. en de voorgestelde § 12 B.G.B.: « Toute atteinte illicite à la personnalité donne à celui qui la subit le droit de demander qu'il y soit mis fin, sans préjudice de la responsabilité qui peut en résulter pour son auteur ». Anders nochtans dan in de meeste West-Europese landen is het Europese verdrag tot bescherming van de rechten van de mens in Frankrijk nog niet wettelijk bekrachtigd, zodat het privé-leven met zoveel woorden in het wettenrecht niet uitdrukkelijk is beschermd.

5. Kan men dus besluiten dat een recht op beslotenheid (*la liberté de s'enfermer chez soi*) algemeen wordt erkend dan blijft toch de delicate — en voor deze problematiek nevralgieke — vraag, welke de inhoudelijke gestalte is van het privé-leven⁽²⁶⁾. Meestal beperkt men er zich toe een opsomming te geven van een aantal elementen die tot de beslotenheidsfeer behoren; het liefdesleven, huwelijk en echtscheiding, vriendschap, ziekte, godsdienst, ontspanningsactiviteiten. Lindon onderstreept daarbij dat de draagwijdte van de privé-sfeer zich wijzigt naargelang de tijdsomstandigheden en de concrete levensvoorwaarden waarin men zich bevindt⁽²⁷⁾.

Enkel in de Duitse rechtsliteratuur is een systematische benadering van deze problematiek voorhanden. Hubmann maakt een onderscheid tussen *Individualsphäre*, *Geheimsphäre* en *Privatsphäre*⁽²⁸⁾. De *individualiteitssfeer* beschermt en poneert de eenmaligheid, de eigenheid van ieder individu wanneer hij optreedt in de wereld en in het open-

mei 1958, B.G.H.Z., 27, 284; - id., 22 dec. 1959, B.G.H.Z., 31, 308; - id., 19 sept. 1961, B.G.H.Z., 35, 363; - id., 24 okt. 1961, B.G.H.Z., 36, 77; - id., 5 maart 1963, B.G.H.Z., 39, 124; - zie ook nog Von Mangoldt, H., en Klein, F., *Das Bonner Grundgesetz*, blz. 173.

(24) B.G.H., 2 april 1957, B.G.H.Z., 24, 72.

(25) Helle, E., o.c., blz. 73-74; - Nipperdey, H., art. cit., l.c., 8-20; - Strömholm, S., o.c., l.c.; - B.G.H., 10 mei 1957, B.G.H.Z., 24, 200; - B.G.H., 20 mei 1958, B.G.H.Z., 27, 284. Zie ook de voorgestelde nieuwe § 15 B.G.B.: « Eine widerrechtliche Verletzung im Sinne des § 12 liegt vor, wenn jemand unbefugt Behauptungen tatsächlicher Art über das Privat- oder Familienleben eines anderen öffentlich aufstellt oder verbreitet. Die Mitteilung ist zulässig, wenn sie der angemessenen Wahrnehmung eines berechtigten öffentlichen oder privaten Interesses dient ».

(26) Badinter, R., *Le droit au respect de la vie privée*, J.C.P., 1968, I, 2136. - De Liedekerke, J., *La protection de la personnalité en droit privé belge*, J.T., 1959, 413; - Keyser, P., *Le secret de la vie privée et la jurisprudence civile*, Mélanges R. Savatier, Parijs, 1965, blz. 405; - Lindon, R., *La presse et la vie privée*, J.C.P., 1965, I, 1887; - Martin, L., *Le secret de la vie privée*, Rev. Trim. Dr. Civ., 1959, 227; - Nerson, R., *La protection de l'intimité*, J.T., 1959, 713; - Sarraute, M., *Le respect de la vie privée et les servitudes de la gloire*, Gaz. Pal., 1966, I, D, 12; - Van Bemmelen, J.M., *Privacy*, N.J., 1965, 459.

(27) Lindon, R., art. cit., l.c.

(28) Hubmann, H., o.c., blz. 217; - zie ook: Nipperdey, H., art. cit., l.c. 17 e.v.; - Strömholm, S., o.c., nr. 24 en 38.

baar leven (*sein Eigensein in der Welt und seinen Eigenwert in der Öffentlichkeit*). Tot deze rechtssfeer behoren volgende rechtsgoederen: de menselijke waardigheid, de naam, de eer. De *intimiteits- en privaatsfeer* daarentegen beschermen de mens tegen de wereld (privacy) ⁽²⁹⁾. De *geheimheids- of intimiteitsfeer* heeft dan betrekking op dit deel van het persoonlijk leven waarvan niemand of enkel de meest vertrouwden kennis kunnen nemen. Het omvat persoonlijke brieven, nota's, gedachten en woorden, en meer algemeen, al deze gegevens die slaan op de meest intieme verhoudingen tussen man en vrouw, ouders en kinderen, intieme vrienden of gebeurtenissen die een persoon redelijkerwijze geheim wil houden ⁽³⁰⁾. De *privaatsfeer* slaat op deze persoonlijke levensfeer die door degenen met wie een individu omgang heeft vaststelbaar is; zij omvat dus de fysische verschijningsvorm (*Erscheinungsbild*), de niet-openbare levensloop (*Lebensbild*) en het karakterbeeld (*Charakterbild*) ⁽³¹⁾. De beschermende aard van de *Geheimssphäre* gaat verder dan die van de *Privatsphäre*. Het recht op geheimheid impliceert dat een derde geen kennis mag nemen van zekere confidentiële stukken zoals persoonlijke brieven, dagboek of van de meest intieme verhoudingen. De privaatsfeer wordt daarentegen eerst dan geschonden wanneer het levens- of karakterbeeld van iemand wordt openbaar gemaakt zonder zijn toestemming of zonder dat aan deze gegevens algemeen belang kan toegewezen worden. M.a.w. de inbreuk op het privé-leven stelt zich op een dubbel niveau: het kan gaan om het onrechtmatig verzamelen van privé-gegevens ⁽³²⁾ of om de onrechtmatige weergave van deze gegevens die rechtmatig of onrechtmatig zijn bekomen. Het is deze laatste krenkingsvorm van de privaatsfeer die voornamelijk aan de orde is bij de toetsing van de informatieverstrekking door middel van de massamedia en het recht op beslotenheid. Het doorgeven van informatie die werd bekomen door de schending van het briefgeheim of aftapping van de telefoon schendt uiteraard het recht op beslotenheid. Ook de sluikse klank- en beeldopnamen van een persoon in zijn privé-milieu of in omstandigheden die een intiem karakter hebben, kunnen niet gebillijkt worden, al wordt deze klank- en beeldinformatie niet doorgespeeld naar pers, radio of TV.

6. Hierbij moet de vraag gesteld worden of de privaatsfeer nog enige betekenis heeft voor deze personen die regelmatig in het *publieke* leven optreden, zoals politici, acteurs, filosofen, wetenschapslui, misdadigers en de *vedetten* van de consumptiemaatschappij ⁽³³⁾. Zoals hierboven aangestipt is het recht op beslotenheid een persoonlijkheidsrecht; iedere definitieve afstand van dit recht is derhalve *volstrekt* nietig. Mag daaruit nu afgeleid worden, zoals Badinter voorstelt ⁽³⁴⁾, dat de grenzen van de privaatsfeer bij *publieke personen* niet worden verlegd? Dit standpunt wordt — o.i. terecht — aangevochten ⁽³⁵⁾. De openbare opinie heeft recht op informatie; de verspreiding *via* de massamedia van gegevens die *normaliter* tot de privaatsfeer van een publiek persoon behoren, kan dan verantwoord zijn wanneer het openbaar belang dit wetigt ⁽³⁶⁾.

(29) Hubmann, H., o.c., blz. 217.

(30) Hubmann, H., o.c., blz. 228.

(31) Hubmann, H., o.c., blz. 228.

(32) Zie daarvoor: Gerbrandy, S., *Met list of kunstgreep vervaardigde foto's*, N.J., 1968, 1097, e.v.; — Strömholm, S., o.c., nrs. 51-72; — Van Veen, W., *Afluistering*, N.J., 1963, 157 e.v.; — zie ook art. 22 G.W. en art. 149 en 460 S.W.: bescherming van het briefgeheim; — art. 1, 2, 3 en 17 van de wet van 14 mei 1930, op de radio-telegrafie en radio-telefonie.

(33) Lindon, R., art. cit., l.c.; — Sarraute, M., art. cit., l.c.

(34) Badinter, R., art. cit., l.c., nr. 16.

(35) Helle, E., o.c., blz. 164-165; — Strömholm, S., o.c., blz. 68.

(36) Zie de voorgestelde § 15 BGB: « Die Mitteilung (über das Privat- oder Familienleben) ist zulässig, wenn sie der angemessenen Wahrnehmung eines berechtigten öffentlichen oder privaten Interesses dient ».

Publieke personen hebben onbetwistbaar een persoonlijk recht op beslotenheid maar door het feit dat ze deelnemen aan het openbaar leven sluit dit in dat hun levens- en karakterbeeld *automatisch* ten dele wordt geopenbaard. Maar wanneer gaat het om een zgn. publiek personage? Neumann-Duesberg stelt in dit verband een verhelderende synthese voor ⁽³⁷⁾, die onlangs door het *Bundesgerichtshof* werd onderschreven ⁽³⁸⁾. Hij maakt een onderscheid tussen hedendaagse openbare figuren, in absolute en relatieve zin. De eerste categorie is samengesteld uit staatshoofden, leidende politici of meer algemeen uit alle personen die de interesse van de historici blijven wekken, ook wanneer ze reeds uit de actualiteit verdwenen zijn. De privacy van deze personen is beperkt tot de bescherming van de intimiteitsfeer. Personen die tot de hedendaagse geschiedenis behoren in relatieve zin, zijn dezen die gewild of ongewild in de publieke belangstelling zijn gekomen naar aanleiding van een specifieke gebeurtenis. Hun privé-sfeer wordt gedeeltelijk beperkt voor zover ze zich in die gebeurtenis ontpopt hebben tot een historisch personage en in de mate dat het verband houdt met de preciese feiten waarin ze betrokken zijn geweest. Familieleden van een historisch personage in absolute zin, zijn personen die tot de hedendaagse geschiedenis behoren in relatieve zin. Impliciet kan men de toepassing van dit criterium onderkennen in enkele Franse uitspraken; aldus in de bekende zaak *Marlène Dietrich tegen France-Dimanche* ⁽³⁹⁾.

Dit laatste weekblad had, zonder toestemming van de actrice, een aantal artikels over haar privé-leven gepubliceerd. Terecht meent het hof te Parijs « que sans doute la vie publique de l'individu obéit à des règles différentes, sans quoi l'œuvre de l'historien serait impossible, mais que les anecdotes et les récits de la vie privée, surtout ceux touchant la *vie intime*, ne peuvent être écrits qu'avec le consentement de l'intéressé ».

In dezelfde zin: *Trintignant tegen S.A. La France continue* (niet toelaatbare allusie op de verhouding tussen Trintignant en Brigitte Bardot) ⁽⁴⁰⁾; — *Weduwe Gérard Philipe tegen S.A.R.L. France Editions* (publicatie van foto's met commentaar van de negenjarige zoon van Gérard Philipe op zijn ziekbed) ⁽⁴¹⁾; — *France Gall tegen Ici-Paris* (publicatie van « les amours secrètes de Claude François et de France Gall ») ⁽⁴²⁾; — *Jacqueline Joubert tegen Ici-Paris* (onthullingen over het intimiteitsleven van een réalisatrice van de O.R.T.F.) ⁽⁴³⁾.

« Being in the news », rechtvaardigt dus geen inbreuk op de intimiteitsfeer.

Anderzijds heeft het arrest *Landru* duidelijk gesteld dat openbare figuren in relatieve zin een beperking in hun *privacy* ondergaan ⁽⁴⁴⁾. Wanneer in een film over Landru de nodige aandacht wordt besteed aan zijn verhouding met een nog levende maitresse, die *nominatim* wordt aangeduid, dan begaan realisator en producer geen fout. Iedereen heeft in beginsel het recht zich te verzetten tegen het ruchtbaar maken van feiten uit zijn privé-leven, maar dit heeft geen zin meer zo deze feiten

(37) *Juristen-Jahrbuch*, 7, 1966-67, 150 e.v.

(38) BGH, 16 sept. 1966, N.J.W., 1966, 2353.

(39) Parijs, 16 maart 1955, D., 1955, 295; — Zie ook Namen, 18 dec. 1877, Pas., 1878, III, 157; — Antwerpen, 16 juli 1910, P.P., 1911, nr. 1046.

(40) Parijs, 17 maart 1966, D., 1966, 749.

(41) Cass., fr. Civ., 12 juli 1966, D., 1967, 181; — Parijs, 13 maart 1965, J.C.P., 1965, II, 14223.

(42) Parijs, 7 april 1965, Gaz. Pal., 1966, I, 40.

(43) Trib. gr. inst. Parijs, 30 januari 1970, *Le Monde*, 1-2 februari, 10.

(44) Parijs, 15 maart 1967, J.C.P., 1967, II, 15.107; — Trib. gr. inst. Seine, 4 okt. 1965, J.C.P., 1966, II, 14.482, noot Lyon-Caen.

reeds gemeengoed zijn geworden. *In casu* was dit gebeurt naar aanleiding van de debatten tijdens het proces tegen Landru en daarenboven had de bijzit zelf in haar *mémoires* de verhouding nogmaals openbaar gemaakt. Overigens, zo stipt het hof aan, was het onmogelijk het complexe, sadistische personage van Landru te evoceren, zonder aandacht te besteden aan de zeldzame personen tegenover wie hij enige menselijke gevoelens had gekoesterd.

Het criterium van Neumann-Duesberg werd uitdrukkelijk aangenomen door het Duitse *Bundesgerichtshof*, in het arrest *Vor unserer eigenen Tür* ⁽⁴⁵⁾.

In 1943 werkt eiser, een geneesheer M., samen met een andere arts Dr. K. in een ziekenhuis in Oost-Pruisen. Dr. K. nu is vrij defatistisch over de oorlogskansen van Duitsland en steekt deze mening niet onder stoelen of banken. Wat later wordt Dr. K. om deze houding vervolgd en in een proces, waar Dr. M. als getuige ten laste optreedt, ter dood veroordeeld; de uitvoering van het vonnis kan verhinderd worden.

In 1962 wordt dit proces terug door een Duitse T.V.-zender gecommentarieerd in het programma « Vor unserer eigenen Tür ». Daarbij wordt de rol van Dr. M. onderlijnd en worden beelden getoond van de woning van deze laatste met opgave van plaats, straat en nummer en dit op het ogenblik dat hij met zijn wagen van huis vertrekt. Bij deze sekwentie wordt volgende commentaar gegeven: « Der Hauptbelastungszeuge, der vor dem Volksgerichtshof gegen Dr. K. aussagte, ist praktizierender Arzt in Westdeutschland. Es geht Dr. M. heute — wie sie sehen — sehr gut ».

Dr. M. stelt daarop een eis in tot schadeloosstelling tegen de zender. Het hof van beroep wijst de eis van de hand omdat het T.V.-station gehandeld heeft binnen de grenzen van het informatierecht en het gaat om een historisch personage. Het *Bundesgerichtshof* heeft deze uitspraak hervormd. Het hoogste gerechtshof stelt eerst als richtlijn dat het openbaar maken van dergelijke gegevens door middel van beeldmedia aan strenge normen moet onderworpen worden dan de woordberichtgeving. Daarbij wordt aangestipt dat een reconstructie van dit proces in televisie wel aanvaardbaar is, maar het vertonen van beelden die een persoon in zijn *actuele* levenssituatie plaatsen kan niet gebillijkt worden.

De privé-sfeer van een persoon die bij een bepaalde historische gebeurtenis is betrokken, mag dus maar geopenbaard worden in de mate dat dit verband houdt met dit historisch feit.

Zeër recent werd een gelijkaardig probleem opgeworpen in Frankrijk naar aanleiding van het T.V.-programma « En votre âme et conscience ». Mag de T.V. een proces reconstrueren van een *hedendaagse gerechtelijke dwaling* (de zaak Deshayes) wanneer de betrokken personen nog in leven zijn? ⁽⁴⁶⁾.

De geplande uitzending werd op het laatste ogenblik uit het programma geschrapt na protest van de advocaat van Jean Deshayes. Deze laatste had aangevoerd dat dit proces nog niet tot de geschiedenis behoorde en dat zijn cliënt geen toelating tot de reconstructie had gegeven.

In een verklaring aan *Le Monde* betwijfelt Mr. Floriot of deze beslissing wel gerechtvaardigd is ⁽⁴⁷⁾. Hij wijst daarbij op de opvoedende taak van een medium als televisie en ziet niet in hoe een algemeen gehomologeerde gerechtelijke dwaling, die in de pers en de literatuur ⁽⁴⁸⁾ uitvoerig werd behandeld, niet op het T.V. scherm zou

mogen gecommentarieerd worden. Ook bij toepassing van het criterium van het *Bundesgerichtshof* zou men geen bezwaren kunnen aanvoeren tegen dergelijke uitzending, wanneer de objectieve weergave van de feiten verzekerd is. Dat de O.R.T.F. nochtans vrij voorzichtig te werk gaat, is begrijpelijk gezien de rechtsonzekerheid die op dit punt heerst.

7. Maar *quid* wanneer een vedette systematisch haar meest intieme leven prijs geeft omdat de daaruit voortvloeiende publiciteit in de gespecialiseerde pers haar professionele loopbaan dienstig is? Mag men aannemen dat door zo te handelen er een *voorlopige* en *stiltzweigende* toestemming aanwezig is om van de intimiteits sfeer afstand te doen? ⁽⁴⁹⁾ Het hof te Parijs heeft deze vraag negatief beantwoord in het arrest *Marlène Dietrich*: « ... que les vedettes de l'art sont protégées par les mêmes principes et qu'on ne saurait faire exception, en ce qui les concerne, sous le prétexte spécieux qu'elles recherchent une *publicité indispensable à leur célébrité* » ⁽⁵⁰⁾. Het *tribunal de grande instance* van de *Seine* heeft in vier recente vonnissen expliciet dit standpunt onderschreven ⁽⁵¹⁾. Iedere ont-hulling over het privé-leven vereist een *voorafgaande* en *uitdrukkelijke, specifieke toestemming* van de betrokkene; het feit dat de vedette vroeger vrij tolerant was tegenover dergelijke indiscreties kan deze consensus niet vervangen.

Een vijfde vonnis nochtans van de rechter in kortgeding ⁽⁵²⁾ dat de onmiddellijke inbeslagneming van het tijdschrift *Lui* had bevolen op klacht van Gunther Sachs en identiek was gemotiveerd, werd door het hof van beroep hervormd ⁽⁵³⁾. Het hof kan deze inbeslagneming van *Lui*, wegens een vrij indiscrete bijdrage *Sexy Sachs*, niet billijken: « ... que l'intimé a mené un genre de vie qui, par sa singularité et la publicité dont il s'entourait, attirait sur sa personne l'attention du public; que les circonstances dans lesquelles a été portée à sa vie privée une atteinte qu'il a longtemps tolérée, quand il ne l'a pas provoquée, ne confèrent pas à la saisie qu'il demande le caractère d'urgence qui autoriserait l'intervention du juge des référés ». Het hof doet aldus geen uitspraak over de vraag of er al of niet schade werd aangericht, maar stelt enkel vast dat in het betwiste geval de schade niet van dergelijke aard is dat een volledig herstel van de schade, zonder inbeslagneming, niet meer mogelijk zou zijn. Dezelfde argumentatie wordt teruggevonden in het arrest *Picasso* ⁽⁵⁴⁾ waar het hof weigerde het boek *Vivre avec Picasso*, geschreven door de vroegere maîtresse van Picasso, in beslag te nemen.

Men kan de houding van de Franse rechtspraak tegenover publieke personages dus als volgt resumeren: Hun *privacy* is minder uitgestrekt dan van een *quidam*; nochtans hebben ze het recht op intimiteit, beslotenheid die zonder hun toestemming niet kan worden geopenbaard. De personen echter die hun geheimheids sfeer voortdurend bloot geven aan de publieke opinie kunnen geen beroep doen op de rechter in kortgeding; deze mogelijkheid bestaat wel voor deze openbare figuren die een zekere discretie in acht nemen wanneer de inbreuk op de intimiteit werkelijk onduelbaar voorkomt ⁽⁵⁵⁾.

⁽⁴⁹⁾ *Banditer, R., art. cit., l.c.*; - *Lindon, R., art. cit., l.c.*

⁽⁵⁰⁾ Parijs, 16 maart 1955, *D.*, 1955, 295.

⁽⁵¹⁾ Trib. gr. inst. Seine, 24 nov. 1965, *Gaz. Pal.*, 1966, I, 37 (Brigitte Bardot); - *id.*, 24 nov. 1965, *J.C.P.*, 1966, II, 14.521, noot R.L. (Brigitte Bardot, tweede zaak); - *id.* 23 juni 1966, *J.C.P.*, 1966, II, 14.875, noot R. Lindon; - *id.*, 25 juni 1966, *J.C.P.*, 1966, II, 14.875.

⁽⁵²⁾ Trib. gr. inst. Seine, 2 nov. 1966, *J.C.P.*, 1966, II, 14.875.

⁽⁵³⁾ Parijs, 15 november 1966, *D.*, 1967, 181, noot P. Mimin.

⁽⁵⁴⁾ Parijs, 6 juli 1965, *Gaz. Pal.*, 1966, I, 39. - in dezelfde zin: Trib. Paris (kortgeding), 27 februari 1970, *Le Monde*, 1-2 maart 1970, 10: de zaak *Papillon*.

⁽⁵⁵⁾ Cass. fr. civ., 12 juli 1966, *D.*, 1967, 181; - in dezelfde zin: Parijs, 7 april 1965, *Gaz. Pal.*, 1966, I, 40.

⁽⁴⁵⁾ B.G.H., 16 sept. 1966, *N.J.W.*, 1966, 2353.

⁽⁴⁶⁾ *Le Monde*, 13 dec. 1969, 15 en 19 dec. 1969, VI.

⁽⁴⁷⁾ *Le Monde*, 19 dec. 1969, VI.

⁽⁴⁸⁾ Floriot, R., *Les erreurs judiciaires*, blz. 85 e.v.

8. De rechtsleer neemt aan dat het recht op beslotenheid *post mortem* kan blijven voortbestaan ⁽⁵⁶⁾. Het komt inderdaad niet verantwoord voor dat de massamedia reeds de dag na het overlijden de intimiteit van de overledene aan de openbare opinie zouden kunnen prijsgeven. Aldus is de verspreiding van een foto van de overledene op zijn sterfbed, zonder toestemming, niet toelaatbaar ⁽⁵⁷⁾. Grote rechtsonzekerheid bestaat nochtans, bij gebrek aan enige wettelijke aanduiding, betreffende de tijdsduur tijdens dewelke het persoonlijkheidsrecht verder wordt beschermd en omtrent de personen die *post mortem* voor de afgestorvene kunnen optreden. Het persoonlijkheidsrecht is immers geen patrimoniaal recht en bevindt zich derhalve niet in het patrimonium van de afgestorvene. In een vergelijkbare situatie kent art. 450, 2 S.W. de overlevende echtgenoot, de afstammelingen of de wettige erfgenamen tot en met de derde graad het recht toe om klacht neer te leggen wegens laster en eerroof gericht tegen de overledene. Gelijkaardige bepalingen worden teruggevonden in art. 6 bis, 2 van de conventie van Bern tot bescherming van het moreel recht van de auteur en in art. 1, 3 van de wet van 23 juni 1961, op het recht op antwoord. In de voorgestelde nieuwe § 12, tweede en derde lid B.G.B. wordt een precieze regeling uitgewerkt. Bij krenking van een persoonlijkheidsrecht van de afgestorvene kunnen de erfgenamen (overlevende echtgenoot, kinderen of bij gebreke daarvan de ouders, kleinkinderen, broers en zusters) gedurende een termijn van dertig jaar in rechte optreden. De vraag kan nochtans gesteld worden of de onthulling van de intimiteitssfeer van historische personages niet vroeger mag gebeuren ⁽⁵⁸⁾. In ieder geval heeft de geschiedschrijving niet lang gearzeld om aan de verhouding tussen Hitler en Eva Braun, tussen Mussolini en Clara Petacci ruchtbaarheid te geven.

9. Tot de beslotenheidssfeer wordt ook het recht op eigen afbeelding en op eigen stem gerekend ⁽⁵⁹⁾.

Ten onrechte heeft zekere rechtspraak het recht op afbeelding als een eigendomsrecht gekwalificeerd ⁽⁶⁰⁾; het is een persoonlijkheidsrecht ⁽⁶¹⁾.

In zoverre bescherming wordt verleend aan het privé-leven, is het evident dat de filmische of fotografische weergave van dit privé-leven, zonder toestemming, niet verantwoord kan worden ⁽⁶²⁾. Art. 179 quater van het

Zwitserse strafwetboek omschrijft dergelijke inbreuk als een klachtdelict: « Celui qui, sans le consentement de la personne intéressée, aura observé avec un appareil de prise de vues ou fixé sur un porteur d'images un fait qui relève du domaine secret de cette personne ou un fait ne pouvant être perçu sans autre par chacun et qui relève du domaine privé de celle-ci,

celui qui aura tiré profit ou donné connaissance à un tiers d'un fait qu'il savait ou devait présumer être parvenu à sa propre connaissance au moyen d'une infraction visée au premier alinéa,

celui qui aura conservé une prise de vues ou l'aura rendue accessible à un tiers, alors qu'il savait ou devait présumer qu'elle avait été obtenue au moyen d'une infraction visée au premier alinéa,

sera, sur plainte, puni de l'emprisonnement ou de l'amende ».

In de art. 179 bis en 179 ter wordt een analoge regeling teruggevonden die het opnemen en verspreiden van privé-gerespoken bestraft. Meer algemeen zelfs neemt de rechtspraak aan dat de publicatie van andermans afbeelding in beginsel niet kan toegelaten worden zonder diens toestemming ⁽⁶³⁾.

Dit geldt nochtans niet voor publieke of zelfs voor private personen wanneer ze deelnemen aan een *gebeurtenis* of een *manifestatie* van openbaar belang of die in het openbaar plaats vindt ⁽⁶⁴⁾. Evenmin kan het recht op afbeelding worden ingeroepen door personen die zelf de belangstelling hebben uitgelokt. Uiteraard mag de in deze omstandigheden genomen foto of film enkel gebruikt worden voor informatie en niet voor commerciële doeleinden ⁽⁶⁵⁾. Uit dit alles mag nochtans niet afgeleid worden dat personen die in het centrum van de publieke belangstelling of discussie staan het recht op bescherming van hun afbeelding zouden verliezen wanneer ze zich bevinden in een plaats die voor iedereen toegankelijk is ⁽⁶⁶⁾. Ook deze personen hebben het recht zich incognito te bewegen op de openbare weg, op het strand of in een nachtclub. In dit geval zal de openbaarmaker van de foto de publicatie ervan dienen te rechtvaardigen ⁽⁶⁷⁾. Deze vrij verregaande bescherming van het recht op afbeelding komt ook tot uiting in het voorgestelde art. 162 C.C. ⁽⁶⁸⁾ en in het

(56) Zie daarover: Badinter, R., art. cit., l.c., nrs. 18-22.

(57) Trib. civ. Seine, 16 juni 1858, D.P., 1858, 3, 62.

(58) Badinter, R., art. cit., l.c., nr. 22.

(59) Zie art. 20 van de wet van 22 maart 1886: « Ni l'auteur, ni le propriétaire d'un portrait n'a le droit de le reproduire ou de l'exposer publiquement sans l'assentiment de la personne représentée ou celui de ses ayants droit, pendant vingt ans à partir de son décès » (art. 20 beschermt enkel kunstwerken en geen gewone foto: Hrb. Brussel, 15 okt. 1957, J.T., 1958, 43); - De Liedekerke, J., art. cit., l.c., nrs. 18 en 19; - Kayser, P., Le droit dit à l'image, Mélanges P. Roubier, II, Parijs, 1961, blz. 73; - Max Planck Instituut, o.c., blz. 16-22 en 51-57; - Nerson, R., o.c., nrs. 74 e.v.; - id., Le droit de la personne sur son image face au développement des techniques de diffusion, Rev. Trim. Dr. Civ., 1966, 65; - id., art. cit., l.c., 175; - Riklin, F., o.c., blz. 224 e.v.; - Stoufflet, J., Le droit de la personne sur son image, J.C.P., 1957, I, 1.374; - Strömholm, S., o.c., nrs. 79-81 en 121-123.

(60) Trib. civ. Seine, 10 febr. 1905, D., 1905, II, 389; - Trib. com. Seine, 26 febr. 1963, J.C.P., 1963, II, 13.364; - Trib. gr. inst. Seine, 18 maart 1966, D., 1966, 566, noot Cl. F-P.

(61) Parijs, 27 februari 1967, D., 1967, 450 noot J. Foulon-Piganiol; - BGH, 14 februari 1958, BGHZ, 26, 349; - BGH, 15 jan. 1965, NJW, 1965, 1374; - Badinter, R., art. cit., l.c., nr. 25; - Gerbrandy, S., art. cit., l.c., 1097; - Kaestlin, H., art. cit., l.c., nr. 2; - Kayser, P., art. cit., l.c., nr. 2; - Martin, L., art. cit., l.c., nr. 32; - Nerson, R., art. cit., Rev. Trim. Dr. Civ., 1966, 66; - id., La protection de l'intimité, J.T., 1959, 715; Stoufflet, J., art. cit., l.c., nr. 7 en 25; - Poirier, P., Code de la presse et de l'imprimerie, Brussel, 1945, nr. 24.

(62) Cass. fr. Civ., 12 juli 1966, D., 1967, 181; - Parijs, 17 maart 1966, D., 1966, 749; - Parijs, 27 februari 1967, D., 1967, 450 noot Foulon-Piganiol; - Trib. gr. inst., 24 nov. 1965, D.,

1967, 451; - Zie ook de conclusies van de Nordic Conference (Strömholm, S., o.c., blz. 243): « The surreptitious recording, photographing or filming in private surroundings or in embarrassing or intimate circumstances should be actionable at law ».

(63) Brussel, 26 dec., 1888, Pas., 1889, II, 94; - Hrb. Brussel, 15 okt. 1957, J.T., 1958, 44; - Cass. fr. civ., 14 maart 1900, D.P., 1900, I, 497; - Poitiers, 21 okt. 1935, D.H., 1936, 45; - Parijs, 24 maart 1965, J.C.P., 1965, II, 14.305; - Trib. civ. Seine, 12 mei 1934, Gaz. Pal., 1934, 2, 238; - Trib. corr. Grasse, 8 febr. 1950, D., 1950, 712; - Trib. gr. inst. Seine, 9 okt. 1963, Gaz. Pal., 1964, I, 73; - id., 24 nov. 1965, J.C.P., 1966, II, 14.521, noot R.L.; Trib. gr. inst. Parijs, 21 mei 1969, J.C.P., 1970, IV, 43; - BGH, 10 mei 1957, BGHZ, 24, 201; - BGH, 16 sept. 1966, N.J.W., 1966, II, 2.353.

(64) Badinter, R., art. cit., l.c., nr. 25; - Kayser, L., art. cit., l.c., nr. 7; - Nerson, R., art. cit., Rev. Trim. Dr. Civ., 1966, 67; - Stoufflet, J., art. cit., l.c., nr. 12.

(65) BGH, 14 febr. 1958, BGHZ, 26, 349.

(66) Parijs, 27 februari 1967, D., 1967, 450; - Trib. gr. inst. Seine, 9 okt. 1963, Gaz. Pal., 1964, I, 73; - Trib. gr. inst. Seine, 24 nov. 1965, D., 1967, 451; - Nerson, R., art. cit., Rev. Trim. Dr. Civ., 1966, 67.

(67) BGH, 10 nov. 1961, Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, 1962, 211; - Badinter, R., art. cit., l.c., nr. 25.

(68) « En cas de publication, d'exposition ou d'utilisation de l'image d'une personne, celle-ci peut, à moins qu'elle n'y ait consenti à l'avance, demander qu'il y soit mis fin, sans préjudice de la réparation de tout dommage matériel ou moral. Le même droit appartient au conjoint et aux parents en ligne directe au premier degré d'une personne décédée dont l'image serait publiée, exposée ou utilisée après son décès dans des conditions de nature à porter atteinte à son honneur ou à sa considération ».

nieuwe ontwerp § 17 BGB ⁽⁶⁹⁾.

Gaat de bescherming van het recht op afbeelding of op stem zover dat een interview voor radio of T.V. integraal moet worden weergegeven? De rechtbank te Gent, in het vonnis *Van den Daele*, heeft zich met zoveel woorden op dit persoonlijkheidsrecht niet beroepen om te overwegen dat degene die een interview toestaat, onverschillig of het zijn openbaar dan wel zijn privé-leven treft zich steeds tegen een uitzending mag verzetten welke dit interview niet integraal weergeeft ⁽⁷⁰⁾. De correctionele rechtbank van de Seine stelde, in een gelijkaardig geval, als regel dat: «... que si un réalisateur a, sous la réserve de ne rien omettre d'essentiel et de respecter le caractère général de l'enregistrement, le droit de faire des coupures et de réaliser un montage, ce droit disparaît lorsque l'intéressé n'a pas donné au moins un accord tacite sur ce point; que, dans cette hypothèse, le réalisateur doit se montrer d'autant plus réservé et prudent que l'optique de la personne enregistrée peut, sur les coupures et les montages, différer considérablement de la sienne» ⁽⁷¹⁾.

Volgens deze rechtspraak kan de schrapping van bepaalde delen uit een interview dus niet verantwoord worden wanneer daartoe niet minstens een stilzwijgende toestemming werd verleend en dit om de objectieve weergave van het interview te verzekeren. Terecht wordt door deze twistvraag geen beroep gedaan op het recht op afbeelding of stem. Wanneer een politiek mandataris een verklaring aflegt in verband met problemen van algemeen belang dan primeert uiteraard het informatierecht op het recht op privaatsfeer. Wel heeft hij het recht dat zijn uitgedrukte mening naar waarheid wordt medegedeeld ⁽⁷²⁾.

10. Het niet-nakomen van de opgelegde rechtsplicht om de private levenssfeer van de rechtsonderhorige onaangeeroerd te laten is een fout in de zin van art. 1382 B.W. en zal aanleiding geven tot schadeloosstelling ⁽⁷³⁾. De morele schade bestaat hierin dat derden met de intimiteits- of privaatsfeer van iemand kunnen kennis maken terwijl deze laatste een rechtmatig belang had deze levenssfeer voor

zichzelf te houden. Is de schade zeker dan blijft de schatting van de schade vrij moeilijk en ze zal meestal *ex æquo et bono* gebeuren. Naast de toekenning van schadeloosstelling kan de rechter de publicatie of voorlezing (radio of T.V.) van het vonnis bevelen ⁽⁷⁴⁾.

De doelmatigste bescherming van de privaatsfeer wordt nochtans verzekerd wanneer men preventief kan optreden tegen onthullingen over het privé-leven. De Franse rechtspraak kent dan ook de rechter in kortgeding de bevoegdheid toe om de inbeslagneming van een dagblad of tijdschrift te bevelen, wanneer een werkelijk *onduldbare* aantasting van de privaatsfeer wordt vastgesteld (*immixtion intolérable*), zodat de verspreiding een onherstelbare schade zou aanrichten ⁽⁷⁵⁾.

Dergelijke inbreuk is onduidelbaar wanneer het gaat om een minderjarige, wanneer de besproken persoon nooit enige indiscretie over zijn privé-leven heeft aanvaard of wanneer de aantasting van de private sfeer wel bijzonder kras voorkomt ⁽⁷⁶⁾. De personen echter die hun geheimheidsfeer voortdurend bloot geven aan de publieke opinie (zie de arresten *Gunther Sacks* en *Picasso*) kunnen geen beroep doen op de rechter in kortgeding ⁽⁷⁷⁾. De handelsrechtbank van Brussel heeft het beginsel van een mogelijk bevel tot inbeslagneming door de rechter in kortgeding bij krenking van een persoonlijkheidsrecht niet uitgesloten, alhoewel in het haar voorgelegde geval deze sanctie niet werd opgelegd wegens gemis aan hoogdringendheid ⁽⁷⁸⁾.

11. Men kan dus besluiten dat in rechtspraak en recht-leer de tendens is te onderkennen om de private levenssfeer een doelmatige bescherming te verzekeren tegen mogelijke onthullingen via de massamedia. Dat voor de oplossing van heelwat vragen — juiste afbakening van de privaat- en intimiteitsfeer, draagwijdte van het openbaar belang dat de onthulling van privé-gegevens kan verantwoord, aangepaste sanctie volgens het medium dat de inbreuk pleegt — nog rechtsonzekerheid heerst kan o.m. toegeschreven worden aan de onbestaande of minstens gebrekkige wetgeving voor deze problematiek (met uitzondering wellicht van de Zwitserse rechtsorde).

De Franse voorstellen van 1953 en het Duitse wetsontwerp van 1959 zijn, door het verzet van invloedrijke kringen uit de sensatiepers, nog altijd « in bespreking ».

De vraag kan hierbij gesteld worden of de vaststelling van het delicate evenwichtspunt tussen informatierecht en recht op privé-leven moet gebeuren door toepassing en precisering van de algemene rechtsbeginselen uit het gemeen recht dan wel in een specifieke wetgeving moet worden uitgebouwd (pers, radio, T.V.), onverminderd het gemeen recht? Een en ander illustreert dat, buiten het planetaire recht, ook nog andere rechtsgebieden voor rechtsverfijning vatbaar zijn.

(74) Parijs, 17 maart 1966, D., 1966, 749; — Parijs, 27 febr. 1967, D., 1967, 450, noot J. Foulon-Piganiol; — Trib. gr. inst. Seine, 18 maart 1966, D., 1966, 566; — Trib. gr. inst. Seine, 23 juli 1966, J.C.P., 1966, II, 14.877; — Trib. gr. inst. Seine, 25 juni 1966, J.C.P., 1966, II, 14.875;

(75) Cass. fr. Civ., 12 juli 1966, D., 1966, 181, noot Mimin: « Att. que la décision constate la reproduction dans un but purement commercial, de clichés non autorisés, et l'indication de renseignements sur l'état de santé du mineur et sur les soins dont il était l'objet; qu'elle énonce que celles-ci constituent une immixtion intolérable dans la vie privée de la famille Philippe; que par ces constatations et énonciations, les juges des référés qui, sous réserve de l'appréciation des juges du fond, avaient le pouvoir de limiter le dommage dans toute la mesure du possible par la saisie, ont, hors de toute dénaturation, sans toucher au fond du droit, ni encourir les autres critiques du pourvoi, donné une base légale à leur décision »; — Parijs, 13 maart 1965, J.C.P., 1965, II, 14.223; — Parijs, 7 april 1965, Gaz. Pal., 1966, I, 39.

(76) Zie de arresten geciteerd onder vorige voetnoot; — Badinter, R., art. cit., l.c., nrs 35-37.

(77) Parijs, 6 juli 1965, Gaz. Pal., 1966, I, 39; — Parijs, 15 nov. 1966, D., 1967, 181.

(78) Hrb. Brussel, 15 oct. 1957, J.T., 1968, 43; — Poirier, P., o.c., nr. 711.

(69) « Eine widerrechtliche Verletzung im Sinne des § 12 liegt vor, wenn jemand unbefugt ein Bild eines anderen veröffentlicht.

Die Veröffentlichung ist zulässig, wenn es sich handelt um 1. Bilder aus dem « Bereiche der Zeitgeschichte »; 2. Bilder von Ereignissen oder Oertlichkeiten, bei denen der Abgebildete nur als Nebenfigur erscheint; 3. Bilder von Versammlungen, Aufzügen oder ähnlichen öffentlichen Veranstaltungen; 4. Bilder, die nicht auf Bestellung des Abgebildeten angefertigt sind, sofern ein ernsthaftes Interesse der Kunst oder Wissenschaft die Veröffentlichung rechtfertigt.

Bei Veröffentlichung ist auch unter den Voraussetzungen des Absatzes 2 unzulässig, wenn sie ein berechtigtes Interesse des Abgebildeten verletzt.

Eine widerrechtliche Verletzung im Sinne des § 12 liegt vor, wenn jemand abgesehen von den Fällen des Absatzes 2 Nr. 1 bis 3 ein Bild eines anderen gegen dessen erkennbaren Willen anfertigt oder durch die Anfertigung eines Bildes ein berechtigtes Interesse des Abgebildeten verletzt ».

(70) Rb. Gent, 14 okt. 1968, R.W., 1968-69, 1034. De problematiek in het arrest Perin (R.v.St., nr. 10894) ligt enigszins anders gezien Perin, niettegenstaande de schrapping van een passage, zich niet had verzet tegen de uitzending van het overige deel van het interview.

(71) Trib. corr. Seine, 10 mei 1967, J.C.P., 1968, II, 15.325, noot Ch. Deelbasch.

(72) Zie daarover het preadvies van Dr. K. Rimanque.

(73) Verviers, 16 jun 1952, J.T., 1952, 642; — Hrb. Brussel, 15 okt. 1957, J.T., 1958, 43; — Cass. fr. civ., 12 juli 1966, D., 1967, 181, met noot P. Mimin; — Parijs 16 maart 1955, D., 1955, 295; — Parijs, 13 maart 1965, J.C.P., 1965, II, 14.223; Trib. com. Seine, 26 febr. 1963, J.C.P., 1963, II, 13.364; — Trib. gr. inst. Seine, 24 nov. 1965, D., 1967, 451; — Trib. gr. inst. Seine, 18 maart 1966, D., 1966, 566; — Trib. gr. Inst. Seine, 2 nov. 1966, J.C.P., 1966, II, 14.875; — Badinter, R., art. cit., l.c. nr. 30; — De Liedekerke, K., art. cit., l.c., nr. 17; — Kayser, P., art. cit., l.c., nr. 2; — Marty et Raynaud, o.c., I, 2, blz. 14; — Mazeaud, H.L. et Tunc, A., *Traité théorique et pratique de la responsabilité civile*, I, nr. 515-5, nr. 515-5, noot 4 ter; — wanneer het gaat om een lasterlijke of eerovende onthulling is bestraffing, na klacht, mogelijk (art. 443 e.v. S.W.); — zie ook: Nerson R., art. cit., J.T., 1959, 715.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 19 januari 1970.

Voorzitter: M. van Beirs.
Raadsheer-verslaggever: M. Trousse.
Advocaat-generaal: M. Dumon.

Verhaal op de Rechter. — Verzoekschrift bij het Hof van Cassatie. — Medewerking van een advocaat bij het Hof van Cassatie vereist.

Het verhaal op de rechter is een burgerrechtelijk geding; krachtens art. 478 G.W. is de medewerking van een advocaat bij het Hof van Cassatie vereist.

Het verzoekschrift, waarin eiser een rechtstreekse aanklacht met aanvraag tot verhaal op de rechter indient, is derhalve niet ontvankelijk als het niet ondertekend is door een advocaat bij het Hof (art. 486 Sv.; art. 478 en 1140 tot 1147 G.W.).

Simplisse

Gezien de rechtstreekse aanklacht met aanvraag tot verhaal op de rechter, uitgeoefend op 29 juli 1969, ingediend ter griffie van het Hof op 14 augustus 1969, door Hubert J.A. Simplisse-Calle, schrijver, woonachtig te Perreux-sur-Marne (Frankrijk) tegen a) het openbaar ministerie bij de rechtbank van eerste aanleg te Luik, b) de eerste burgerlijke Kamer van de rechtbank van eerste aanleg te Aarlen, zitting houdende in handelszaken, en c) de rechter-commissaris Plumier van dezelfde rechtbank:

Gelet op de artikelen 486 van het Wetboek van strafvordering en 1140 tot 1147 van het Gerechtelijk Wetboek;

Overwegende dat verhaal op de rechter een burgerrechtelijk geding is en dus krachtens artikel 478 van het Gerechtelijk Wetboek de medewerking van een advocaat bij het Hof van cassatie vereist is;

Overwegende dat eisers verzoekschrift niet ondertekend is door een advocaat bij het Hof;

Dat het dus niet ontvankelijk is;

Om die redenen,

En zonder acht te slaan op het verzoekschrift van 20 oktober 1969, dat geen cassatieberoep is of geen eis waarop het Hof uitspraak moet doen;

Verwerpt het verzoekschrift houdende aanvraag tot verhaal op de rechter;

Veroordeelt eiser in de kosten.

Gezegde kosten begroot op de som van 3300 frank jegens de eisende partij.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 22 januari 1970

Voorzitter: M. Valentin
Raadsheer-verslaggever: M. Polet
Eerste advocaat-generaal: M. Mahaux

Wisselbrief en orderbriefje. — Zelfstandige schuldvoorderingstitel. — Abstract karakter.

Wanneer een orderbriefje van de vereiste wettelijke vormen is voorzien, is het een zelfstandige schuldvoordingtitel die op zichzelf aan de houder het onvoorwaar-

delijke recht op betaling van de beloofde som op de vervaldag toekent. Hieruit volgt noodzakelijk dat de verbintenis van de ondertekenaar van een orderbriefje een abstract karakter heeft dat onafhankelijk is van de vooraf bestaande verhoudingen buiten het orderbriefje.

De rechter miskent de bewijskracht van het inleidend exploit en het abstract karakter alsmede de wettelijke gevolgen van de wisselverbintenis, wanneer hij, bij een rechtsvordering tot betaling van een op het orderbriefje verschuldigd saldo met protestkosten, beslist dat de rechtsvordering slechts schijnbaar op het orderbriefje is gegrond en dat ze in werkelijkheid het tussen de bank en de ondertekenaar gesloten leningscontract tot oorzaak heeft.

N.V. Compagne Belge d' Assurance Crédit
t./Raes en Davidts

Gelet op het bestreden arrest, op 14 november 1966 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het middel in zijn eerste onderdeel, afgeleid uit de schending van de artikelen 17, 28, 48, 49, 75, 76, 77 en 78 van de gecoördineerde wetten op wisselbrieven en orderbriefjes, 1101, 1107, 1134, 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek, en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest afwijzend beschikt op de rechtsvordering van eiseres die, als derde houder van een orderbriefje van 77.904 frank, tegen de ondertekenaars thans verweerders, de betaling vervolgde van het op dit briefje nog verschuldigde saldo, namelijk 37.206 fr., vermeerdert met de kosten van protest, op grond dat de verweerders geen enkel bedrag hebben gestort in mindering van dat van 77.904 frank, bedrag van het orderbriefje; dat de rechtsvordering slechts schijnbaar gegrond is op een orderbriefje dat een abstract karakter heeft! dat ze strekt tot de terugbetaling van een bedrag van 36.000 fr. dat de Bank van de Société générale de Belgique te Brussel — verzekerde van eiseres — heeft gestort op grond van een contract van lening op afbetaling van 30 mei 1963, welk contract nietig zou zijn bij gebrek aan voorwerp,

terwijl het orderbriefje een titel is die op zichzelf volstaat en de verbintenis van de ondertekenaar een abstract karakter heeft dat onafhankelijk is van de vooraf bestaande verhoudingen buiten het orderbriefje zodat het zonder belang is na te gaan of het contract van lening op afbetaling, tot waarborg waarvan de verweerders het orderbriefje hebben onderschreven, al dan niet nietig was bij gebrek aan voorwerp, waaruit volgt dat het arrest de wettelijke gevolgen van de door de verweerders aangegane wisselverbintenis heeft miskend, en in elk geval, door aan de rechtsvordering van eiseres een oorzaak toe te kennen die ze niet had, het arrest het gerechtelijk contract heeft geschonden en de bewijskracht heeft miskend van de dagvaarding en van de conclusie waarin het voorwerp en de oorzaak van de rechtsvordering is bepaald, en niet wettelijk met redenen is omkleed:

Overwegende dat uit de bewoordingen zelf van het inleidend exploit blijkt dat de rechtsvordering van eiseres de betaling van een door de verweerders onderschreven orderbriefje tot voorwerp heeft;

Overwegende dat het orderbriefje, wanneer het van de vereiste wettelijke vormen is voorzien, een zelfstandige schuldvoordingtitel is die op zichzelf aan de houder het onvoorwaardelijk recht op betaling, op de vervaldag, van de beloofde som toekent;

Dat hieruit noodzakelijk volgt dat de verbintenis van de ondertekenaar van een orderbriefje een abstract karakter heeft dat onafhankelijk is van de vooraf bestaande verhoudingen buiten het orderbriefje ;

Overwegende dat het arrest erop wijst dat eiseres van de verweerders slechts een gedeelte van het op het orderbriefje voorkomende bedrag heeft gevorderd, dat echter de verweerders, op het ogenblik van de aanbidding van het effect, geen enkel voorschot hadden betaald en dat de rechtsvordering strekte tot terugbetaling van een bedrag dat de bank, verzekerde van eiseres, op grond van een contract van lening op afbetaling aan een derde had betaald ;

Overwegende dat de feitenrechter uit deze vaststellingen ten onrechte afleidt dat de rechtsvordering slechts schijnbaar op het orderbriefje was gegrond en dat deze rechtsvordering in werkelijkheid het tussen de bank en verweerders afgesloten leningscontract tot oorzaak had ;

Overwegende dat het arrest, door het bestreden beschikende gedeelte op deze vaststellingen en overwegingen te steunen, de bewijskracht van het inleidend exploit en het abstract karakter en de wettelijke gevolgen van de wisselverbintenis van de verweerders miskent ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ;

Houdt de kosten aan opdat hierover door de feitenrechter zou worden beslist ;

Verwijst de zaak naar het hof van beroep te Luik.

HOF VAN CASSATIE.

2e Kamer. — 19 januari 1970.

Voorzitter : M. van Beirs.

Raadshoof- verslaggever : M. Trouse.

Advocaat- generaal : M. Dumon.

Geneesheer en tandarts. — Reclame inzake tandverzorging. — Wet van 15 april 1958. — Ziekenfonds. — Inlichting door middel van de pers tot het publiek in het algemeen.

Lid 1 van art. 1 van de wet van 15 april 1958 verbiedt alle vormen van reclame inzake tandverzorging, zonder onderscheid tussen die welke het karakter van aanbeveling, aantrekking of propaganda dragen, en die welke slechts inlichtingen bevatten gericht tot en bestemd voor het publiek in het algemeen, en zonder onderscheid ten aanzien van de bedoeling die erbij voorzat.

Lid 2 van hetzelfde artikel onttrekt aan het begrip reclame slechts « het feit voor de mutualistische klinieken en polyklinieken ter kennis van hun leden te brengen de zittingen en -uren, de naam van hun titularissen en de wijzigingen die ermee verband houden ». Deze afwijkende bepaling kan geen ruimere toepassing vinden dan die welke door deze bewoordingen is bepaald, en ze kan van de toepassing van de verbodsbepaling van lid 1 niet uitsluiten de verspreiding van een inlichting door middel van de pers gericht tot het publiek in het algemeen en met betrekking tot een « centrum » dat toegankelijk is voor alle patiënten, al dan niet leden van enig ziekenfonds.

Vereniging der Mond- en tandartsen t./ Rondia e.a.

Gelet op het bestreden arrest, op 24 april 1969 gewezen door het Hof van beroep te Luik ;

I. In zover de voorziening gericht is tegen de vrijspraak op de strafvordering die tegen de verweerders is ingesteld :

Overwegende dat eiseres niet bevoegd is om zich in cassatie te voorzien tegen deze beslissing ;

Dat de voorziening niet ontvankelijk is ;

II. In zover de voorziening gericht is tegen de beslissing waarbij eiseres veroordeeld wordt in de kosten van het hoger beroep tegen de strafvordering, en tegen de beslissing op de burgerlijke rechtsvordering die zij tegen de verweerders heeft ingesteld :

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 1 van de wet van 15 april 1958 betreffende de publiciteit inzake tandverzorging, 3 en 4 van de wet van 17 april 1978 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering, 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat de verweerder Rondia, afgevaardigd beheerder van de vereniging zonder winstoogmerk « Entraide et santé », en de verweerster Paduart, directrice van deze vereniging, in februari 1967 in het weekblad « L'Annonceur » en in de krant « Vers l'Avenir » advertenties hebben doen plaatsen onderscheidenlijk luidende als volgt : « het geneeskundig centrum « Entraide et Santé » brengt ter kennis van het publiek dat een tandheelkundige inrichting te Nadrin is geopend op 31 januari, consultaties elke ochtend van 9 tot 13 uur en twee namiddagen van 13 uur tot 15 uur telefoon 517.60 en 513.41 (buiten de consultaties). Twee tandheelkundige inrichtingen, gevestigd op de boulevard Albert I, 35, werken elke dag vanaf 5 uur. Zorgen worden er verstrekt tot 20 uur, telefoon 136.17. Het centrum is toegankelijk voor het publiek onverschillig of de patiënten al dan niet lid zijn van enig ziekenfonds » en « De tandheelkundige inrichting van het geneeskundig centrum « Entraide et Santé » te Nadrin en te Hoei. Het geneeskundig centrum « Entraide et Santé » brengt ter kennis van het publiek dat zijn tandheelkundige inrichting geopend is alle dagen van 9 uur tot 13 uur en twee namiddagen van 13 uur tot 19 uur, telefoon 519.60, of buiten de consultaties 510.41. Van de andere kant zijn de twee tandheelkundige inrichtingen op de boulevard Albert I, 35 te Hoei, geopend elke dag vanaf 9 uur. Zorgen worden er verstrekt tot 22 uur, telefoon 136.17. Het centrum is toegankelijk voor alle patiënten, ongeacht of zij al dan niet lid zijn van enig ziekenfonds », het bestreden arrest beslist dat de verweerders artikel 1 van de wet van 15 april 1958 niet hebben overtreden en verklaart dat de burgerlijke rechtsvordering van eiseres niet onder de bevoegdheid valt van de strafrechter en daartoe er met name op wijst dat de in deze verboden reclame erin bestaat een psychologische invloed met handelsdoeleinden op het publiek uit te oefenen, door enig middel van aanbeveling of propaganda het publiek aan te trekken, klanten te ronselen, en dat het moet gaan om een reclame die de waardigheid van het beroep schaadt, dat de twee bedoelde berichten, die een enkele keer verschenen zijn, slechts inlichtingen zijn en enkel mededelen op welke uren een tandheelkundige inrichting te Hoei en een andere te Nadrin geopend zijn, zonder enig procédé van aanbeveling, aantrekking of propaganda, dat niets bewijst dat deze berichten afbreuk kunnen doen aan de natuurlijke en normale spreiding van klanten, dat artikel 1, lid 2, van de wet van 15 april 1958 de klinieken en de polyklinieken de mogelijkheid laat van inlichtingen die de verweerders hebben verstrekt voor rekening van een ziekenfonds en dat de reclame die aan zulke instelling toegestaan wordt, zich tot het publiek in het algemeen kan richten.

terwijl artikel 1 van de wet van 15 april 1958 alle reclame, welke dan ook, in zake tandverzorging verbiedt en van die verbodsbepaling niet wordt afgeweken in lid 2 van voornoemd artikel dan ten voordele van mutualistische klinieken en polyklinieken die de zitdagen en -uren, alsmede de naam van hun titularissen ter kennis brengen van hun leden, derhalve een wettelijk en intrinsiek verboden reclame is die, zoals hier, erin bestaat in de pers, niet alleen ten behoeve van de ziekenfondsen, maar «ten behoeve van het publiek ongeacht of de patiënten al dan niet lid zijn van een ziekenfonds» of, van alle patiënten, onverschillig of zij al dan niet lid zijn van enig ziekenfonds, de opening en de consultatieuren bekend te maken van de tandheelkundige inrichtingen die toegankelijk zijn voor allen, zonder enig onderscheid tot wie deze advertenties gericht zijn, dat wil zeggen tot alle patiënten :

Overwegende dat uit de vaststellingen van het arrest blijkt dat de verweerders in twee plaatselijke kranten een bericht hebben doen opnemen waarin de openingsuren van een tandheelkundige inrichting te Hoei en van een andere te Nandrin werden aangekondigd en dat deze advertenties ten behoeve van een ziekenfonds gericht waren tot het publiek in het algemeen en niet tot de ziekenfondsen-leden alleen ;

Overwegende dat, om de verweerders vrij te spreken van de overtreding van artikel 1 van de wet van 15 april 1958, eiseres te veroordelen in de kosten van het hoger beroep tegen de strafvordering en zich onbevoegd te verklaren met betrekking tot de burgerlijke rechtsvordering van eiseres, het hof van beroep zich enerzijds hierop grondt dat «voornoemde advertenties geen reclamekarakter hadden en dus niet onder de wettekst vallen», omdat «zij in hun redactie zelf slechts een inlichtend karakter hebben... zonder enig procédé van aanbeveling, aantrekking of propaganda; dat niets bewijst dat deze berichten afbreuk doen aan wat de burgerlijke partij noemt de natuurlijke en de normale spreiding van de patiënten en dat niets aantoonst dat zij, wat vorm en wijze betreft, nadelig zijn voor de waardigheid van het beroep dat de wet wil beschermen», en anderzijds hierop dat uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 15 april 1958 «blijkt dat de niet als reclame bedoelde inlichtingen die de ziekenfondsen mogen uitbrengen, tot het publiek in het algemeen mogen gericht worden» ;

Overwegende dat de uitlegging die het arrest aldus geeft aan artikel 1 van de wet van 15 april 1958, in strijd is met de bewoordingen van dit artikel ;

Dat enerzijds lid 1 van dit artikel alle vormen van reclame inzake tandverzorging verbiedt, zonder onderscheid tussen die welke het karakter van aanbeveling, aantrekking of propaganda dragen, en die welke slechts inlichtingen bevatten gericht tot en bestemd voor het publiek in het algemeen, en zonder onderscheid ten aanzien van de bedoeling die erbij voorzat ;

Dat anderzijds lid 2 van hetzelfde artikel aan het begrip reclame slechts onttrekt «het feit voor de mutualistische klinieken en polyklinieken ter kennis van hun leden te brengen de zitdagen en uren, de naam van hun titularissen en de wijzigingen die ermede verband houden; dat deze afwijkende bepaling geen ruimere toepassing kan vinden dan die welke door deze bewoordingen is bepaald en van de toepassing van de verbodsbepaling van lid 1 niet kan uitsluiten de verspreiding van een inlichting door middel van de pers gericht tot het publiek in het algemeen en met betrekking tot een «centrum», dat toegankelijk is voor alle patiënten, al dan niet leden van enig ziekenfonds ;

Overwegende dat, door de verweerders van de telastlegging vrij te spreken op de voormelde gronden, het

arrest artikel 1 van de wet van 15 april 1958 verkeerd heeft toegepast ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest, behalve in zover het, onder bevestiging van het beroepen vonnis, de verweerders vrijspreekt en hen ontslaat van vervolging, zonder kosten, op de strafvordering die tegen hen is ingesteld ; Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing ;

Veroordeelt de verweerders in de kosten ;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

NOOT.— Zie het vernietigde arrest van het Hof van Beroep te Luik van 24 april 1969, in J.T. 1969, 370.

HOF VAN CASSATIE.

2e Kamer. — 9 maart 1970.

Voorzitter : M. Louveaux.

Raadsheer-verslaggever : M. de Vreese.

Advocaat-generaal : M. Colard.

Advocaat : Mr. J. Fl. Hellemans (balie Antwerpen).

Onttrekken van minderjarigen aan de hoede van hen aan wie zij werden toevertrouwd. — Bezoekrecht. — Echtscheiding door onderlinge toestemming. — Regeling krachtens art. 280 B.W.

1. Art. 369 bis S.W.B. stelt strafbaar de vader of moeder die het minderjarig kind onttrekt of poogt te onttrekken aan de hoede van hen aan wie het is toevertrouwd krachtens een beslissing genomen gedurende het verloop of ten gevolge van een geding tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed, of in andere bij de wet bepaalde omstandigheden.

De wetgever heeft hiermede de gevallen bedoeld waarin de bewaring van het kind werd geregeld door een beslissing die, om het belang van het kind te vrijwaren, ten minste onder het toezicht van de gerechtelijke overheid wordt genomen.

2. Art. 280 B.W.B. verplicht de ouders, die besloten zijn tot een echtscheiding door onderlinge toestemming over te gaan, in hun overeenkomst bij geschrift vast te leggen aan wie hun gemeenschappelijke alsmede de door hen aangenomen kinderen toevertrouwd zullen worden, hetzij gedurende de proeftijd, hetzij na de echtscheiding.

Deze overeenkomst mag niet gelijk gesteld worden met de in art. 369 bis S.W.B. bedoelde beslissing.

3. Het vonnis dat de echtscheiding door onderlinge toestemming toestaat en dat vaststelt dat de voorwaarden van art. 275 e.v. B.W.B. vervuld zijn, bekrachtigt niet impliciet de overeenkomst waarbij partijen onder meer de hoede van de minderjarige kinderen en het bezoekrecht geregeld hebben. Er is aldus niet over de hoede en het bezoekrecht beslist, zodat de vrouw, die zich daaraan opzettelijk onttrekt, geen inbreuk pleegt op art. 369 bis lid 4 S.W.B.

De Groof t./ Moens.

Gehoord het verslag van Raadsheer de Vreese en op de conclusie van de Heer Colard, Advocaat-generaal ;

Gelet op het bestreden arrest, op 28 januari 1969 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

I. In zover de voorziening de beslissing bedoelt gewezen over de strafvordering :

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 369 bis van het Strafwetboek, zoals gewijzigd en aangevuld door artikel 57 van de wet van 15 mei 1912 en artikel 1 van de wet van 20 juli 1927, inzonderheid het laatste lid van voormeld artikel 369 bis, en 280 van het Burgerlijk Wetboek, zoals gewijzigd door artikel 6 van de wet van 20 juli 1962 en artikel 15, 1 van de wet van 8 april 1965, inzonderheid lid 2, 1°, van voormeld artikel 280,

doordat het bestreden arrest eiser veroordeelt wegens inbreuk op artikel 369 bis van het Strafwetboek, hoewel eiseres en verweerder gescheiden zijn door onderlinge toestemming en bijgevolg bij ontstentenis van enige gerechtelijke beslissing aangaande de bewaring van hun kinderen ;

terwijl voormeld artikel 369 bis een gerechtelijke beslissing vereist waarbij de bewaring van de kinderen aan een van de echtgenoten wordt toevertrouwd, zodat de miskenning van het bezoekrecht, hetwelk een tijdelijke bewaring is, slechts strafbaar is wanneer dit bezoekrecht voortspuit uit een gerechtelijke beslissing ;

dat, bij echtscheiding door onderlinge toestemming, de bewaring van de kinderen, krachtens artikel 280 van het Burgerlijk Wetboek, aan een van de echtgenoten wordt toevertrouwd en het bezoekrecht wordt geregeld, niet door een gerechtelijke beslissing, maar door overeenkomst ;

dat derhalve de termen van voormeld artikel 369 bis niet toelaten te concluderen, zoals het arrest het doet dat het ook van toepassing is op de gevallen waarin de bewaring van de kinderen wordt geregeld, zoals bepaald in voormeld artikel 280, door een overeenkomst, dus buiten elke gerechtelijke beslissing om, en zelfs buiten het toezicht van de gerechtelijke macht ;

dat, inderdaad, bij echtscheiding door onderlinge toestemming, over de bewaring van de kinderen niet wordt beslist door de gerechtelijke macht, maar door de echtgenoten wordt overeengekomen, waarbij zij alle schikkingen kunnen treffen, theoretisch zelfs zeer ten nadele van de kinderen, zonder dat daartegen enig rechtsmiddel mogelijk is, dus zonder dat de kinderen enige wettelijke bescherming genieten, zodat het arrest ten onrechte beschouwt dat de minderjarige kinderen dezelfde wettelijke bescherming genieten, wezen hun ouders gescheiden om bepaalde redenen of door onderlinge toestemming ;

Overwegende dat artikel 369 bis, lid 4, van het Strafwetboek strafbaar stelt de vader of moeder die, wanneer over de bewaring van het kind mocht zijn beslist, hetzij gedurende het verloop of ten gevolge van een geding tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed, hetzij in andere bij de wet bepaalde omstandigheden, het minderjarig kind onttrekt of poogt te onttrekken aan de bewaring van hen aan wie het krachtens de beslissing is toevertrouwd ;

Overwegende dat uit de voorbereidende werken van de wet van 20 juli 1927, welke bedoeld lid 4 aan voormeld artikel 369 bis heeft toegevoegd, blijkt dat, met de gevallen waarin, hetzij gedurende het verloop of tengevolge van een geding tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed, hetzij in andere bij de Wet bepaalde omstandigheden over de bewaring van het kind werd « beslist », de wetgever die gevallen heeft beoogd waarin de bewaring over het kind door een beslissing werd geregeld welke, om het belang van het kind te vrijwaren, ten minste onder het toezicht van een gerechtelijke overheid wordt genomen ;

Overwegende dat, wanneer de echtscheiding door onderlinge toestemming wordt uitgesproken, de bewaring van het kind het voorwerp uitmaakt, niet van zulke beslissing, maar van een overeenkomst die de echtgenoten, krachtens artikel 280 van het Burgerlijk Wetboek, gehouden zijn te sluiten ;

Overwegende dat, zo het geschrift waarbij voormelde overeenkomst wordt vastgesteld, behoort tot de akten die, luidens artikel 286 van het Burgerlijk Wetboek, aan de voorzitter van de rechtbank moeten worden overhandigd, en zo van deze overhandiging, luidens artikel 287, een door de rechter en de griffier getekend proces-verbaal wordt opgemaakt, de inhoud van die overeenkomst in de huidige staat van de wetgeving nochtans niet behoort tot de enkele in artikel 289 opgesomde punten welke de rechtbank, luidens artikel 290, kan onderzoeken ;

Overwegende dat het hof van beroep, door de schriftelijke overeenkomst welke de echtgenoten, bij echtscheiding door onderlinge toestemming, overeenkomstig artikel 280 van het Burgerlijk Wetboek gehouden zijn te sluiten en waarbij zij onder meer moeten bepalen aan wie de kinderen zullen worden toevertrouwd, gelijk te stellen met de in artikel 369 bis van het Strafwetboek bedoelde beslissing, deze laatste wetsbepaling schendt ;

Dat het middel gegrond is ;

II. In zover de voorziening de beslissing bedoelt gewezen over de burgerlijke vordering :

Overwegende dat de vernietiging van de beslissing over de tegen eiser ingestelde strafvordering, de vernietiging met zich brengt van de beslissing over de tegen hem ingestelde burgerlijke vordering, die het gevolg is van de eerste ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest ;

Beveelt dat melding van dit arrest zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ;

Veroordeelt verweerder in de kosten ;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Gent.

RAAD VAN STATE.

6e Kamer. — 7 augustus 1969.

Voorzitter : A. Moureau.

Raadsheren : de H.H. Coyette en Holoye.

Substituut-auditeur-generaal : A. Vander Stichele

Advocaten : Mrs Defosset en Cambier.

Rechtspleging. — Aanwijzing van de tegenpartij. — Gebruik der talen. — Taal van het onderwijs. — Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens.

De Belgische Staat, vertegenwoordigd door de Minister van Nationale opvoeding is tegenpartij bij het beroep tot nietigverklaring van een door de jury in zake taalinspectie genomen beslissing.

Art. 17, 2e lid, van de wet van 30 juli 1963 doet op de scholen gelegen in het arrondissement Brussel-Hoofdstad en in de onder art. 3 genoemde gemeenten wanneer de bij art. 6 bedoelde voorwaarden zijn vervuld. Het feit dat de moedertaal of gebruikelijke taal van het kind noch het Frans noch het Nederlands is, maar het Grieks, heeft niet tot gevolg het schoolhoofd van de hem door de wet opgelegde verplichtingen te ontslaan omdat de wet hier geen toepassing zou kunnen vinden wanneer de vader, al kan hij het onder b. van art. 17, 2e lid bedoelde getuigschrift niet overleggen, wel het onder a. bedoelde dokument kan overleggen, nl. het getuigschrift van het hoofd van de school welke het kind heeft verlaten, op grond waarvan een hoofd van een school met hetzelfde taalstelsel het kind regelmatig zal kunnen inschrijven.

De beslissing om voor het onderricht van het kind de taal op te leggen van de streek waarin het kind

sedert zijn aankomst in België had geleefd, en waarin het zijn studie was begonnen en welke het, bij ontstaan van enig gegeven dat aan een andere taal de voorkeur kan doen geven geacht werd beter te kennen, is een in de geest van het Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens gerechtvaardigde objectieve maatregel.

De termijn van één maand, voorgeschreven in art. 9 par. 2 van het K.B. van 30 november 1966, die vastgesteld werd in het belang van het kind, is een termijn van orde.

Kouvas t. / Belgische staat (Minister van Nationale Opvoeding) en Jury inzake taalinspectie.

Arrest nr. 13.680.

Overwegende dat verzoeker, die van Griekse afkomst is, naar België is gekomen om in de kolenmijnen te werken; dat hij drie jaar heeft verbleven te Genk waar zijn drie kinderen in het Nederlands onderwijs hebben gevolgd; dat hij zich in april 1967 in Anderlecht is komen vestigen waar hij zijn kinderen in een Nederlandse school heeft laten inschrijven; dat hij voor het jongste, zijn dochter Maria die in 1960 geboren is, een verklaring heeft ondertekend volgens welke de moedertaal of gebruikelijke taal van het kind het Nederlands was; dat hij het kind bij de aanvang van het schooljaar, in september 1967, heeft laten inschrijven in een Franse school en een verklaring heeft ondertekend volgens welke de moedertaal of gebruikelijke taal van het kind het Grieks was; dat de taalinspecteurs, toen zij bevonden dat het kind was begonnen studeren in Nederlandse scholen, geweigerd hebben die laatste verklaring te viseren en de directeur van de school ervan in kennis hebben gesteld dat hij Maria Kouvas niet meer tot zijn instelling mocht toelaten; dat verzoeker hoger beroep tegen die beslissing heeft ingesteld bij de jury inzake taalinspectie, onder bevestiging dat hij geen enkele Nederlandse taalverklaring had ondertekend en dat, mocht een zodanig document bestaan, zijn goede trouw verschalkt zou zijn geweest, te meer omdat hij geen Nederlands verstaat; dat hij daaraan toevoegde dat de moedertaal van het kind noch het Frans, noch het Nederlands, maar het Grieks is en dat hij, vermits het onmogelijk was het kind in zijn moedertaal te doen opvoeden, wenste dat zij de lessen zou volgen in het Frans, een taal die haar van nut zou kunnen zijn na haar terugkeer in Griekenland; dat bij beslissing van 19 februari 1968, de jury inzake taalinspectie, uitspraak doende in het Frans, de beslissing van de taalinspecteurs heeft bevestigd; dat het beroep gericht is tegen die beslissing; dat verzoeker als tegenpartijen aanwijst de Belgische Staat, vertegenwoordigd door de Minister van Nationale Opvoeding en de Minister-Staatssecretaris voor Nationale Opvoeding, en, voor zoveel als nodig, de jury inzake taalinspectie;

Overwegende dat de Belgische Staat, vertegenwoordigd door de Minister-Staatssecretaris voor Nationale Opvoeding, in de eerste plaats betoogt dat het beroep niet ontvankelijk is wat de Belgische Staat betreft, aangezien deze buiten de bestreden beslissing staat, die werd genomen in een materie welke de wetgever aan de bevoegdheid van de Minister heeft onttrokken;

Overwegende dat de jury, al heeft de wetgever er een administratief orgaan van gemaakt, welks handelingen op dit gebied rechtsgevolgen hebben en door de Raad van State kunnen worden vernietigd, en al functionneert zij volledig onafhankelijk buiten de administratieve hiërarchie, haar activiteit niettemin uitoefent binnen het ministerie van Nationale Opvoeding en in het belang van de door dit departement beheerde openbare dienst, want dat het haar taak is, de goede werking van de taalinspectie in de scholen te waarborgen; dat de kosten voor de wer-

king van de jury en bij voorkomend geval de procedurekosten bij de Raad van State trouwens op de begroting van het ministerie van Nationale Opvoeding komen; dat de Belgische Staat, vertegenwoordigd door de Minister van Nationale Opvoeding, geacht moet worden de tegenpartij te zijn;

Overwegende dat verzoeker zijn beroep in de eerste plaats grondt op de schending van de artikelen 5 en 17 van de wet van 30 juli 1963 houdende taalregeling in het onderwijs; dat hij betoogt dat, volgens artikel 17, tweede lid, de regeling betreffende de taalverklaring en de controle enkel toepassing vindt «telkens als de moedertaal of gebruikelijke taal van het kind het taalstelsel van zijn onderricht bepaalt», en de moedertaal of gebruikelijke taal van het kind in dit geval noch het Frans noch het Nederlands, maar het Grieks is; dat hij hieruit afleidt dat hij dus zijn kind vrij kon laten inschrijven in een Franstalige school; dat hij betoogt dat de Nederlandse verklaring het gevolg was van een vergissing, vermits hij geen Nederlands verstaat en hem verklaard was dat zijn dochter het lopende schooljaar noodzakelijk onder hetzelfde taalstelsel moest beëindigen;

Overwegende dat artikel 5 van de wet van 30 juli 1963 stelt: «In het arrondissement Brussel-Hoofdstad is de onderwijstaal het Nederlands of het Frans al naar de moedertaal of de gebruikelijke taal van het kind»; dat artikel 17, tweede lid, van die wet stelt: «Telkens als de moedertaal of de gebruikelijke taal van het kind het taalstelsel van zijn onderricht bepaalt, mag het schoolhoofd slechts tot inschrijving in een bepaald stelsel overgaan na voorlegging: a) hetzij van een getuigschrift van het schoolhoofd van de inrichting die de leerling verlaat, waarbij wordt bevestigd dat deze al zijn studiën in de taal van dit stelsel heeft gedaan; b) hetzij van een taalverklaring van het gezinshoofd, geïssueerd door de taalinspectie telkens als deze de echtheid van die verklaring niet in twijfel trekt; c) hetzij van een beslissing van de commissie of van de in artikel 18 vermelde jury»;

Overwegende dat de vaststelling van de moedertaal of de gebruikelijke taal gebeurt door een verklaring van het gezinshoofd onder toezicht van de taalinspectie; dat de inspecteurs in het onderhavige geval geconstateerd hebben dat de moedertaal van het kind het Grieks was en uit hun bevindingen blijkt dat het op grond van haar kennis inzake beide landstalen niet mogelijk is, één ervan als de gebruikelijke taal te beschouwen; dat verzoeker hieruit afleidt dat het kind, aangezien geen van beide talen haar moedertaal of gebruikelijke taal is, deze buiten de werkingssfeer van de wet staat, zodat hij het recht heeft ze te doen inschrijven in een school van zijn keuze;

Overwegende dat de wet van 30 juli 1963 in artikel 4 het beginsel stelt, dat het onderwijs wordt gegeven in de taal van de streek; dat artikel 5 stelt dat, in het arrondissement Brussel-Hoofdstad, de onderwijstaal het Nederlands of het Frans is al naar de moedertaal of de gebruikelijke taal van het kind; dat, luidens artikel 6, in de bij artikel 3 van de wet bedoelde gemeenten het kleuter- en lager onderwijs in een andere taal dan die van de streek mag worden verstrekt indien die taal de moedertaal of gebruikelijke taal van het kind is en onder bepaalde voorwaarden; dat artikel 17 betrekking heeft op de verantwoordelijkheid en op de verplichtingen van de schoolhoofden wat de inschrijving van de kinderen betreft; dat de wetgever in het tweede lid van dit artikel met de woorden: «Telkens als de moedertaal of de gebruikelijke taal van het kind het taalstelsel van zijn onderricht bepaalt...» doelt op de scholen gelegen in het arrondissement Brussel-Hoofdstad en in de onder artikel 3 genoemde gemeenten wanneer de bij artikel 6 bedoelde voorwaarden zijn vervuld; dat verzoeker, die zijn kind heeft willen laten inschrijven in een gesubsidieerde school in Brussel-

Hoofdstad, niet kan beweren dat het hoofd van die school wat hem betreft niet gehouden is door de in dit artikel 17, tweede lid, neergelegde regels; dat hij evenmin kan betogen dat het feit, dat de moedertaal of gebruikelijke taal van het kind noch het Frans noch het Nederlands maar het Grieks is, tot gevolg zou hebben het schoolhoofd van de hem door de wet opgelegde verplichtingen te ontslaan omdat de wet hier geen toepassing zou kunnen vinden; dat verzoeker immers, al kan hij het onder b van artikel 17, tweede lid, bedoelde getuigschrift niet overleggen, wel het onder a bedoelde document kan overleggen, namelijk het getuigschrift van het hoofd van de school welke het kind heeft verlaten, op grond waarvan een hoofd van een school met hetzelfde taalstelsel het kind regelmatig zal kunnen inschrijven;

Overwegende derhalve dat de inspecteur en de taaljury, toen zij beslisten dat het kind niet ingeschreven kon blijven in een school met Frans taalstelsel en zijn studie moest voortzetten onder het taalstelsel van zijn eerste jaar, de artikelen 5 en 17 van de wet van 30 juli 1963 niet hebben miskend; dat het eerste middel niet gegrond is;

Overwegende dat verzoeker zich in een tweede middel beroept op de schending van artikel 2 van het eerste additioneel protocol bij het Europese Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens *juncto* artikel 14 van het Europese Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens; dat die bepalingen volgens hem aan allen het recht verzekeren op onderricht zonder enig onderscheid onder meer op grond van de taal; dat hij zich in zijn memorie van wederantwoord beroept op het op 23 juli 1968 door het Europese Hof voor de rechten van de mens uitgesproken arrest; dat hij betoogt dat de hem opgelegde discriminatie op geen enkel objectief gegeven steunt en strijdig is met de belangen van het kind;

Overwegende dat het Europese Hof voor de rechten van de mens integendeel constateert: « dat artikel 14, zelfs in samenhang met artikel 2 van het protocol, niet tot gevolg heeft aan kinderen of aan hun ouders het recht te waarborgen op onderwijs in de taal van hun keuze »; dat het arrest hogerop, wat artikel 2 van het protocol betreft, als volgt had beslist: « Deze bepaling legt de Staat, op het gebied van de opvoeding of het onderwijs, niet de eerbiediging op van de taalvoorkeur der ouders, maar uitsluitend die van hun godsdienstige en filosofische overtuigingen »; dat het Hof vaststelt dat, ondanks de zeer algemene formulering van de Franse tekst, artikel 14 van het Verdrag niet ieder onderscheid van behandeling in de uitoefening van de erkende rechten en in het genot van de erkende vrijheden verbiedt en beslist dat « de gelijkheid van behandeling pas geschonden wordt als er voor het gemaakte onderscheid geen objective en redelijke rechtvaardiging bestaat. Het bestaan van een dergelijke rechtvaardiging moet beoordeeld worden in verband met het doel en de gevolgen van de betreffende maatregel, en rekening houdend met de in een democratische samenleving algemeen heersende principes »;

Overwegende dat de beslissing om voor het onderricht van het kind de taal op te leggen van de streek waarin het kind sedert zijn aankomst in België had geleefd, en waarin het zijn studie was begonnen en welke het, bij ontstentenis van enig gegeven dat aan een andere taal de voorkeur kan doen geven, geacht werd beter te kennen, een in de geest van het Europese Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens gerechtvaardigde objectieve maatregel is;

Overwegende dat verzoeker zich tenslotte beroept op de schending van artikel 9, § 2, van het koninklijk besluit van 30 november 1966 houdende werking van de taalinspectie inzake onderwijs, in zover de jury eerst op 19 februari 1968 uitspraak heeft gedaan terwijl het beroep

op 18 november 1967 was ingesteld en artikel 9, § 2, bepaalt dat de jury uitspraak doet uiterlijk één maand na ontvangst van het beroepschrift; dat hij betoogt dat de termijn voor uitspraak, geacht moet worden een substantieel vormvereiste te zijn, aangezien hij is voorgeschreven in het belang van het kind en om de nadelige gevolgen van een overplaatsing op een te ver gevorderd tijdstip van het schooljaar te vermijden;

Overwegende dat de termijn van één maand werd vastgesteld, zoals verzoeker beweert, in het belang van het kind; dat in de tekst evenwel geen enkele sanctie is bepaald voor het geval dat die termijn niet in acht mocht worden genomen; dat het beroep bij de jury voor de betrokkenen een bijkomende waarborg is, die denkbeeldig zou zijn als het uitblijven van een beslissing binnen de voorgeschreven termijn meteen een einde zou maken aan de verplichting van de jury om uitspraak te doen; dat verzoeker zodoende het voordeel van het beroep zou verliezen en dat de beslissing van de inspecteurs, die immers geldig bleef, uitgevoerd moest worden ondanks verzoekers hoger beroep; dat uit dit alles blijkt dat de in evengenoemd artikel 9, § 2, voorgeschreven termijn van één maand een termijn van orde is; dat het middel niet gegrond is,

Besluit:

Artikel 1. — Het beroep is verworpen.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

10e Kamer. — 20 maart 1970.

Voorzitter: Baron de la Vallée Poussin.

Raadsheren: M.M. Vroomans en Delva.

Advocaten: Mrs. Van der Donckt en J. Diercxsens.

Aansprakelijkheid van garagehouder.

Aansprakelijkheid van garage-houder, depositaris van bij hem tegen huurgeld gestalde auto's. Bezoldigde inbewaaring. Aansprakelijkheid ex contractu voor de diefstal van zulke auto's.

P.V.B.A. Garage Vesting t./ N.V. Uranus en N.V. Darmico.

Overwegende dat het beroep, regelmatig naar vorm en tijd, ontvankelijk is;

Overwegende dat de door geïntimeerden N.V. Uranus en N.V. Darmico ingestelde vordering strekt tot vergoeding van de door deze geïntimeerden opgelopen schade, in hun respectievelijke hoedanigheid van gesubrogeerde verzekeraar en eigenaar van het autovoertuig, merk Chevrolet-Impala, dat op 14 maart 1965 werd gestolen en door de dief na een klopjacht tegen een huisgevel te pletter gereden, zulks nadat ditzelfde voertuig op 12 maart 1965 door de heer Verhoeven, beheerder van geïntimeerde Darmico, in de garage van appellante werd ondergebracht;

Overwegende dat de eerste rechter, op grond van oordeelkundige motieven die het Hof bijtreedt, de vordering terecht heeft ingewilligd;

Overwegende dat appellante uit de omstandigheid dat de wagen niet op de hem bestemde stalplaats, binnen haar garage, doch wel op straat werd onttreemd, verkeerdelijk afleidt dat de schadetoebrenging niet het gevolg is van een foutieve naleving van de op haar wegende bewaringsplicht;

Overwegende dat appellante niet betwist dat de met Darmico afgesloten garage-overeenkomst onder de qualificatie « bezoldigde bewaaring » en derhalve onder toepassing van artikelen 1915 en volgende van het Burgerlijk

Wetboek valt; dat zij bijgevolg als depositaris van het kwestieuze autovoertuig, krachtens een resultaatsverbintenis tot restitutie ervan gehouden was; dat zij van deze verbintenis slechts kan ontheven worden door het afdoend bewijs van de schuldbevrijdende vreemde oorzaak;

Overwegende dat appellante niet bewijst dat zij in de volstreekte onmogelijkheid heeft verkeerd om haar verplichting van bewaring en teruggave ten uitvoer te brengen, met dien verstande dat zij de vereiste voorzorgen heeft genomen ter voorkoming van de diefstal; dat daarentegen uit de door Geukens, haar aangestelde, in de loop van het strafrechtelijk onderzoek afgelegde verklaringen blijkt dat de auto op 14 maart 1965 buiten de garage van appellante werd gereden door een niet nader geïdentificeerd person, die Geukens niet eens had herkend en van wiens identiteit hij zich niet had vergewist; dat de dader beweert de diefstal op de openbare weg te hebben gepleegd, wat er op wijzen zou dat het voertuig, waarop de contactsleutel stak, door toedoen van appellante zelf of door een derde die haar waakzaamheid verschalkte naar buiten werd gereden;

Overwegende dat, hoe dan ook, de diefstal blijkbaar vergemakkelijkt werd ingevolge het kennelijk gebrek aan toezicht vanwege appellante's aangestelde(n); dat appellante dus geenszins van haar bewarings- en restitutieplicht door een vreemde oorzaak bevrijd was op het ogenblik van het ongeval; dat zij dienvolgens tot schadeloosstelling gehouden is;

Overwegende dat er geen aanleiding bestaat tot vermindering van het bedrag van de genotsderving van 250 tot 200 fr. per dag, gelet op het feit dat het beschadigde voertuig voor handelsdoeleinden werd aangewend; dat het globale bedrag uit dien hoofde billijkerwijs mag behouden blijven op $250 \times 11 = 2.750$ fr.; dat de overige schadeposten niet worden betwist;

Om deze redenen:

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Ontvangt het beroep, verklaart het ongegrond, wijst appellante ervan af;

Bevestigt het bestreden vonnis;

Verwijst appellante in de kosten van hoger beroep, vereffend voor haar zelve op 6.913 fr. en voor geïntimeerde op 3.845 fr., op de dag van het arrest.

NOOT. — Zie in dezelfde zin Beroep Gent, 14 april 1962, Rev. Gén. Ass. Resp. 1962, 6967.

HOF VAN BEROEP TE GENT.

3e Kamer. — 12 maart 1970.

Voorzitter: M. Moerenhout.

Raadsheren: MM. Verhegge en Dujardin.

Op. Min.: M. Vanhoudt.

Advocaten: Mrs. D'Hooghe en Verstringhe.

Aansprakelijkheid. — Dood door elektrocutie. — Defect aan machine. — Onzichtbaar gebrek. — Onmogelijkheid voor werklieden aan het defect te verhelpen. — Geen fout.

Een jonge arbeider vond op het werk de dood door elektrocutie, veroorzaakt door het ontbreken van een degelijke aarding. Dit gebrek was niet zichtbaar en kon slechts bij het demonteren van de toevoerdraad en de verbinding worden vastgesteld.

Het is niet kunnen uitgemaakt worden wie de verbinding van de toevoerdraad aan de pomp had uitgevoerd en op welke werf dit gebeurd was. Gewone arbeiders, niet vertrouwd met de elektrische complexiteit van het gebruikte materiaal, hadden zich niet in te laten met de degelijkheid van de gebruikte machines of eventueel met hun defecten.

Ook de werkleider die toezicht had op de dagelijkse werkprestaties op de werf moest niet instaan voor de perfecte staat van het diverse gespecialiseerde materiaal. De controle van de elektrische tuigen behoorde tot de taak van een elektriker als gespecialiseerd vakman en niet tot deze van een gewoon werkleider. Het Hof bevestigt het vonnis van eerste aanleg en spreekt betichten vrij.

Vangheluwe en ctn. t./ Pensart, Bouassa, Vinck en P.V.B.A. Van Laere - Algemene Ondernemingen.

.....

Op penaal gebied:

Overwegende dat uit de gegevens van de strafzaak, en uit de behandeling ervan vóór het Hof, de feiten op rechtstreekse dagvaarding ten laste gelegd van de drie beklaagden, Pensart Christiaan, Bouassa Mahomed, en Vinck Gerrit, evenmin als vóór de eerste rechter bewezen zijn gebleken;

dat de eerste rechter eveneens terecht dienvolgens de P.V.B.A. Van Laere — Algemene Ondernemingen, als rechtstreeks gedaagde burgerlijk aansprakelijke, buiten zaak heeft gesteld;

Overwegende dlat vaststaat dat de dood van de jeugdige Vangheluwe Elie te wijten is aan elektrocutie, veroorzaakt door het ontbreken van een degelijke aarding;

Overwegende dat het technisch onderzoek, behelzend zowel het verdeelbord, als de pompinstallatie, een reeks defecten en tekorten aan de op de werf gebruikte elektrische installatie aan het licht heeft gebracht; dat deze onthullingen de aanstelling heeft gevergd van twee verschillende experts, wat op zich zelf reeds wijst op het gespecialiseerd karakter van de advisering naar de doodsoorzaak van het slachtoffer;

Overwegende anderzijds dat de telastleggingen in huidige zaak niet los te denken zijn van de voorafgaandelijke strafzaak, welke lastens beklaagde Coolens Richard, op dagvaarding van het Openbaar Ministerie aanhangig werd gemaakt voor dezelfde eerste rechter, en welke leidde tot de vrijspraak van deze beklaagde, door tegensprekelijk vonnis van de correctionele rechtbank te Gent dd. 20.5.1969; dat tegen dit vonnis geen hoger beroep werd ingesteld;

dat in voormelde strafzaak, de eerste rechter in zijn tussenvonnis van 26.11.1968 lastens beklaagde Coolens « zeer zware tekortkomingen » in de motivering had geformuleerd, doch in zijn eindvonnis van 20.5.1969 (cfr. supra), — na andermaal de nadruk er te hebben op gelegd dat de deskundige Geirnaert, even scherp als de deskundige Coorevits, de niet te verantwoorden slordigheid van de beklaagde hekelt bij het monteren van het schakelbord waarlangs de stopkontakten en de pomp, — die rechtstreeks de oorzaak zijn geweest van de elektrocutie van het slachtoffer —, moeten gespijsd worden —, beklaagde heeft ontslagen van de rechtsvervolgung, om reden dat de deskundige Geirnaert ter openbare terechtzitting had verklaard, « dat een degelijke en zorgvuldige installatie van het schakelbord, daarin begrepen de verbinding met de aarde, de elektrocutie niet zou hebben kunnen beletten wanneer, zoals ter zake, de aardedraad van de soepele toevoerdraad van de pomp zelf doorgeknipt was »;

Overwegende dat deze doorgeknipte aardedraad zich inderdaad bevond in de soepele toevoerdraad, die verbon-

den was aan de pomp, en dat uit de genomen foto's duidelijk blijkt dat dit gebrek niet zichtbaar was, en slechts bij het demonteren van de toevoerdraad en de verbinding kon worden opgemerkt;

dat verder niet kon worden uitgemaakt wie de verbinding van de toevoerdraad aan de pomp had uitgevoerd, en op welke werf dit gebeurd was;

Overwegende dat derhalve onmiddellijk wordt ingezien hoe in huidige zaak tevergeefs nog zou worden gezocht naar een gebrek aan vooruitzicht of voorzorg, welke ten laste van de drie beklaagden zou te leggen zijn, als hebbende onopzettelijk de dood van het slachtoffer veroorzaakt;

Overwegende dat de eerste en tweede beklaagde, als gewone arbeiders, zonder enige technische scholing, en niet eens vertrouwd met de elektrische complexiteit van het gebruikte materiaal, zich niet in te laten hadden met de degelijkheid van de gebruikte machines, laat staan met de gebeurlijke gebreken dezer, die zij niet eens bekwaam waren vast te stellen; dat zij dan ook niet aansprakelijk kunnen worden gesteld voor persoonlijke fouten door derden gepleegd;

dat, vooraleer het manuele werk aan te vatten, en de pomp te dien einde in werking te stellen, zij er zich enkel moesten toe beperken de stekker van de reeds aan de pomp verbonden soepele toevoerdraad in de kontaktdoos te steken;

dat toen de pomp reeds een tijd werkte, zij de buis nog hebben opgetild om er een houten blok als steun onder te plaatsen, en zij zelf dan geen stroomverlies hebben gevoeld;

dat pas een tijd later, tweede beklaagde bij het aanraken van de pomp, een lichte elektrische schok gevoelde, waarop dan door eerste beklaagde onmiddellijk de pomp werd stilgelegd door middel van de schakelaar;

dat dit onmiddellijk ingrijpen, — na eigen volledig onverwachte elektrische gewaarwording van tweede beklaagde —, ongelukkiglijk niet meer vermocht het ongeval nog tijdig te vermijden;

Overwegende dat wat de derde beklaagde Vinck Gerrit betreft, deze als werkleider wel toezicht had op de dagelijkse werkprestaties op de werf, doch evenmin als eerste en tweede beklaagde moest instaan voor de perfecte staat van het diverse gespecialiseerde materiaal;

dat de controle van de elektrische tuigen vanzelfsprekend tot de taak behoorde van een electricier, als gespecialiseerd vakman, en dat van een gewone werkleider toch niet kan worden gëist dat hij, vóór hun gebruik, alle machines zou doen demonteren om te doen nagaan of ze gebeurlijk geen gebreken vertoonden;

dat trouwens eraan dient te worden herinnerd dat het determinerend gebrek niet eens zichtbaar was (cfr. supra);

Overwegende dat eveneens aan derde beklaagde niet als fout kan worden aangetijgd de werf niet te hebben afgesloten, vermits het plaatsen van een globale afsluiting over een meer dan 2 km. lange werf, blijkbaar niet tot zijn beslissingsrecht behoorde;

dat trouwens de niet-afsluiting, als zodanig, niet in oorzakelijk verband staat met het ongeval;

Overwegende dat ten slotte dient aangestipt dat eerste en tweede beklaagde, in het enige voor hen waarneembare terrein, waar zij volgens hun gewone menselijke ervaring, enig gevaar zagen, — nl. de aanwezigheid van de spelende kinderen aan de waterputten —, van waakzaamheid hebben blijk gegeven door de kinderen er meermaals op te wijten dat zij van deze putten moesten wegblijven, wat eens te meer aantoont dat deze beklaagden nooit enig gevaar voor electrokutie, — waaraan zij trouwens zelf waren blootgesteld —, hebben gekend, noch beseft;

Overwegende dat derhalve bewezen is gebleven dat geen

enkel gebrek aan vooruitzicht of voorzorg ten laste is te leggen van de drie beklaagden;

Op burgerlijk gebied:

Overwegende dat waar aldus vaststaat dat geen enkele fout is te weerhouden lastens de drie beklaagden, staande in noodzakelijk oorzakelijk verband met de schadelijke gevolgen van het ongeval, het Hof, na bevestiging van het aangevochten vonnis op penaal gebied, evenmin als de eerste rechter bevoegd is om uitspraak te doen nopens de vorderingen van de burgerlijke partijen;

Op deze gronden,

Het Hof, rechtdoende op tegenspraak:

Gelet op de wetsbepalingen door de eerste rechter ingeroepen en daarenboven op artikelen 162 en 211 van het Wetboek van Strafvordering, en artikel 24 van de wet van 15 juni 1935, alsmede op artikel 50 van het Strafwetboek, al deze wetsbepalingen door de heer Voorzitter ter terechtzitting van heden aangeduid;

Ontvangt de hogere beroepen en erover beslissende: Geeft akte aan Vangheluwe Daniël dat hij het geding herneemt en voortzet in eigen naam dat destijds in zijn naam werd ingeleid door Vangheluwe Gustaaf-De Wandel Georgette;

Bevestigt het aangevochten vonnis in al zijn schikkingen, zo op strafrechtelijk- als op burgerlijk gebied;

Verwijst de burgerlijke partijen, inbegrepen de burgerlijke partij Vangheluwe Daniël handelend in eigen naam, solidaire in de kosten van de aanleg gevallen aan de zijde van het Openbaar Ministerie en begroot op 1.128 frank;

Verstaat dat de burgerlijke partijen hun eigen kosten van de aanleg zullen dragen.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer. — 18 december 1969.

Voorzitter: M. Wildiers.

Rechters: MM. Hernould en Groetaers.

Advocaten: Mrs. Van Hoecke, Crauwels loco Opsomer, Deprez, De Roeck en Hellemans.

Gerechtelijk Wetboek. — Uitgaven en kosten. — Rechtsplegingsvergoeding. — Vereffening en verdeling. — Partijen met eigen belang.

De rechtsplegingsvergoeding en de uitgavenvergoeding worden begroot ten opzichte van elke partij die door een advocaat bijgestaan wordt en een eigen belang heeft.

In zaken van vereffening en verdeling heeft elke partij een eigen belang, aangezien haar recht door het recht van de medegerechtigden beperkt wordt (de echtgenoten uitgezonderd), zodat voor elke partij de vergoedingen moeten begroot worden, zelfs indien sommigen onder hen bijgestaan worden door eenzelfde advocaat.

De rechtbank legt de vergoedingen ten laste van de boedel.

Peffer t./ Peffer.

Overwegende dat de vordering er substantieel toe strekt te horen bevelen dat er zal worden overgegaan tot de verrichtingen van verdeling en vereffening der nalatenschap... en der gemeenschap...;

Overwegende dat verweerders zich hiertegen niet verzetten;

Overwegende dat de vordering als goed en gegrond voorkomt en derhalve kan worden ingewilligd;

Overwegende dat op grond van art. 1, al. 2 van het K.B. van 12-9-1969 tot vaststelling, voor de uitvoering van art. 1022 van het G.W., van het tarief van de door de rechter toegekende invorderbare kosten, de rechtsplegingsvergoeding en de uitgavenvergoeding worden begroot ten opzichte van elke partij die door een advocaat bijgestaan wordt en een eigen belang heeft;

Overwegende dat in zaken van vereffening en verdeling elke partij uiteraard een eigen belang heeft, omdat haar recht in zulke zaken door het recht van de medegerechtigden beperkt wordt (de echtgenoten uitgezonderd) zodat voor elke partij de vergoedingen moeten begroot worden door eenzelfde advocaat;

.....
NOOT. — Wanneer enkel de gerechtskosten, die een partij betaald heeft op de boedel gelegd worden, dan draagt elke deelgenoot tot die kosten bij in verhouding tot zijn deel. Dat is nog het geval als elke deelgenoot recht heeft op een gelijk deel en een gelijke rechtsplegingsvergoeding krijgt. Maar is dit nog zo wanneer de delen ongelijk zijn?

Stel dat een boedel moet verdeeld worden tussen A, B en C1, C2, C3 en C4, waarbij A en B ieder recht hebben op een derde, en C1, C2, C3 en C4 ieder op een twaalfde. Er zijn bezittingen voor 100.000 fr. en schulden voor 10.000 fr.; de dagvaarding tot boedelscheiding heeft 3.000 fr. gekost. De deling geschiedt als volgt: de schulden worden betaald, evenals de kosten van de dagvaarding; van het saldo van 87.000 fr. krijgen A en B ieder een derde, zijnde 29.000 fr., en C1, C2, C3 en C4 ieder een twaalfde, zijnde 7.250 fr.

Maar als aan iedere deelgenoot een rechtsplegingsvergoeding van 1.500 fr. is toegekend ten laste van de boedel, dan moet van het bedrag van 87.000 fr. eerst nog een bedrag van $6 \times 1.500 \text{ fr.} = 9.000 \text{ fr.}$ afgetrokken worden. Van het saldo krijgt A een derde, zijnde 78.000 : 3 = 26.000 fr.; hij heeft echter een rechtsplegingsvergoeding van 1.500 fr. getrokken en ontvangt dus 27.500 fr. Zo ook B. Maar C1 krijgt een twaalfde van 78.000 fr., zijnde 6.500 fr., en ontvangt dus, met inbegrip van de rechtsplegingsvergoeding, een totaal bedrag van 8.000 fr.

Misschien is mijn wijze van vereffening onjuist. Indien ze wel juist is, dan geeft het toekennen van rechtsplegingsvergoedingen aanleiding tot een ongelijkheid, die wellicht opgeheven wordt indien de rechtbank beveelt dat de rechtsplegingsvergoedingen omgeslagen worden in verhouding tot ieders aandeel (G.W. art. 1017, 2e lid). Heeft het dan echter nog zin bij boedelscheidingen rechtsplegingsvergoedingen toe te kennen?

C. Caenepeel

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK.

1e Kamer. — 15 januari 1970.

Voorzitter: M. Meersseman.

Referendaris: M. Vandekerckhove.

Advocaten: Mrs. Evens en Van Durme.

Overeenkomst. — Reorganisatie van een bedrijf. — Verbintenissen tot het leveren van welbepaalde resultaten binnen een zekere tijd. — Wanprestatie. — Ontbinding. — Restitutie.

Tussen een handelaar in moeilijkheden en een instituut voor organisatie werd een overeenkomst tot reorganisatie

van het bedrijf van de handelaar gesloten, volgens welke het instituut in 154 uren zou realiseren: het invoeren van de bedrijfseconomische administratie met instructies, de financiële planning, de oprichting van een P.V.B.A.

Door een vooronderzoek, waarvoor het instituut betaald was, had het als deskundige partij een inzicht verworven in de moeilijkheden; het moest zijn duidelijke verbintenissen naar inhoud en duur nauwgezet nakomen. Ten onrechte voert het aan dat de tijd van 154 uren moest dienen om zich te informeren en dat een tweede overeenkomst betreffende 80 bijkomende, ook te betalen uren (1.400 fr. per uur) een bewijs is van de tevredenheid van de handelaar: voor deze was de tweede overeenkomst een noodgedwongen poging om eindelijk enig resultaat te bekomen. Nu ten slotte geen van de drie beloofde resultaten bereikt is, vraagt de handelaar terecht: de ontbinding op grond van art. 1184 B.W., maar bij de beordeling van de te restitueren som moet rekening gehouden worden met het werk dat voor de handelaar enig voorbereidend en blijvend nut heeft.

Delorge t./ N.V. Instituut voor Efficiency en Organisatie.

Gezien de daging van 10 juli 1969, waarbij eiser jegens verweerster de ontbinding te haren laste vordert van de overeenkomst van 25 februari en 12 maart 1969, de terugbetaling van 370.857 fr. met de vergoedende rente + 50.000 fr. schadevergoeding met de gerechtelijke rente en de kosten van het geding;

Gehoord de partijen in hun middelen en besluiten;

Ten aanzien van de feiten.

Delorge, die afval van textielprodukten verwerkt, ziet in 1965 de door hem gekochte eigendom Van Wonterghem afbranden, verliest in mei 1966 zijn vrouw met instelling van de voogdij over zijn drie minderjarige kinderen en doet beroep op Inefor om zijn bedrijf te reorganiseren;

een eerste overeenkomst wordt op 25 februari 1969 afgesloten en Inefor zal binnen 155 uren of drie weken de volgende posten realiseren:

1. de bedrijfseconomische administratie invoeren + instructies;
2. financiële planning;
3. oprichting P.V.B.A.;

Delorge betaalt 10.165 fr. voor de voorafgaande raadpleging, geeft aan Inefor ter voldoening een check van 57.673 fr. en 3 wissels elk voor dit bedrag, samen 173.019 fr.

230.692 fr.;

Inefor werkt maar voert, volgens Delorge, haar drie opgenomen verbintenissen niet uit;

een tweede overeenkomst wordt op 12 maart 1969 gesloten. Er zijn met de drie minderjarigen moeilijkheden voor het oprichten van een P.V.B.A. en de banken eisen waarborgen voor hun kredietverlening.

Inefor zal dit oplossen en Delorge accepteert drie nieuwe wissels elk van 40.000 fr., samen 120.000 fr.;

Delorge betoogt:

op de dag van de daging zijn vijf maanden verlopen en a) er is geen financiële en geen bedrijfsboekhouding aangelegd,

b) geen financiële planning,
 c) geen P.V.B.A. opgericht,
 checks en wissels zijn betaald of zullen vervallen en Delorge zal geen tegenprestatie hebben ontvangen zodat ontbinding van de overeenkomsten nodig is of ten minste een aanpassing van de kostprijs met schadevergoeding;

de N.V. replikeert:

De tweede overeenkomst bewijst dat eiser tevreden was

met de uitvoering van de eerste: Delorge's toestand heeft de resultaten verhinderd; Delorge verbreekt eenzijdig de overeenkomsten met het gevolg dat hij het betaalde terecht voldeed en dat de N.V. op grond van art. 1794 B.W. de winstderving kan aanrekenen;

Ten aanzien van het recht.

Overwegende dat de N.V. door het vooronderzoek begin 1969 m.b.t. de organisatie van het bedrijf Delorge de gelegenheid had om de toestand ruwweg te overzien en om een voldoende inzicht te verwerven in de te overwinnen moeilijkheden;

dat deze voorbereidende fase belangrijk is omdat de N.V. met voldoende kennis van zaken (bijzonderlijk voor een N.V. die op dit gebied gespecialiseerd is) de verbintenissen der volgende overeenkomsten opnam;

dat een dusdanig deskundige en verwittigde partij daardoor haar duidelijke verbintenissen naar inhoud en tijdsduur nauwgezet moest nakomen;

dat zij reeds vóór het sluiten van de overeenkomsten inzicht had in de nakende moeilijkheden:

de brand was gebeurd;

de vrouw was gestorven;

er waren drie minderjarige kinderen en derhalve onverdeelbaarheid;

Delorge was hertrouwd, de organisatie van het bedrijf was verward en onsamenvattend, hetgeen een spiegelbeeld was van de zwakheid der organisatorische kracht van Delorge;

de handelsexploitatie was belangrijk;

er was geen bediende;

er was geen balans van 1968;

het activa-vermogen van Delorge was aan de Bank van Brussel in pand gegeven;

Overwegende dat de rechtbank duidelijk nagaat waartoe de N.V. zich had verbonden in een overeenkomst die enigszins de vorm heeft van een standaardovereenkomst (adhaesiecontract) waarvan de bedingen alle gedictieerd zijn door de N.V., zodat deze uitzonderlijk goed weet waartoe zij zich heeft verplicht:

1. bedrijfseconomische administratie invoeren + instructies;

2. financiële planning;

3. oprichting P.V.B.A.;

duur 140 werkuren met een marge van 14 uren tegen 1.400 fr. per uur; werkzaamheden uit te voeren met inachtneming van de volgende bepalingen (volgt een gedrukte lijst van twaalf punten met schriftelijk een afwijkende regeling voor de betaling):

a) regelmatig inlichten en rapporten overmaken aan Delorge;

b) einde van de week schriftelijke plannen voor de verdere uitvoering van de opdracht aan Delorge mededelen;

c) vooraf gedetailleerde werkprogramma's ter ondertekening aan de opdrachtgever voorleggen;

d) de omschreven opdracht (drie posten) wordt aaneengesloten uitgewerkt;

bij afsluiting van deze fase wordt het eerste nazorgbezoek bepaald, gekenmerkt door regelmatige assistentie bij de verdere doorvoering van het project en de ontwikkeling van de resultaten;

Overwegende dat in de bundel van de N.V. geen enkel schriftelijk stuk voorkomt waaruit de nakoming van die in acht te nemen bepalingen blijkt;

dat enkel op 12 maart 1969 een nieuwe overeenkomst gesloten werd die bewijst dat de eerste 154 uren werk voor de N.V. hebben gediend om zich te informeren, zonder dat een van de drie opgenomen resultaten is bereikt: de N.V. heeft nog 80 uren nodig om dit te doen en vraagt daarvoor 120.000 fr.;

dat op 2 mei 1969, datum van de brief van Delorge nog

niets van de drie in de eerste overeenkomst beoogde resultaten was behaald zodat Delorge de wissels voor de 120.000 fr. terugvraagt;

dat op 10 juli 1969 de daging tot ontbinding is uitgestuurd;

Overwegende dat de N.V. almaardoor spreekt van de betaling van het gepresteerd werk zonder ooit aan de rechtbank duidelijk te maken dat zij haar opgenomen verbintenissen heeft uitgevoerd;

Overwegende dat de N.V. niet kan spreken van toepassing van art. 1794 B.W. vermits Delorge toepassing vraagt van art. 1184 B.W.; dat moet nagegaan worden in hoeverre de N.V. wanprestatie heeft gepleegd, grondslag tot de ontbinding;

dat dienaangaande het voormelde duidelijk laat uitschijnen dat de N.V. geen enkel van haar verbintenissen is nagekomen: inderdaad geen enkel van de drie posten en beoogde resultaten vervat in de eerste overeenkomst van 25 februari 1969 is bereikt, zelfs niet na een verdere duur van 80 werkuren uit de tweede overeenkomst;

Overwegende dat de nieuwe overeenkomst van 12 maart 1969 geenszins een bewijs is van de tevredenheid van Delorge over de goede uitvoering van de eerste maar eerder een noodzakelijkheid voor de N.V. om tijd te winnen teneinde haar in februari opgenomen verbintenissen, die zij moest nagekomen zijn na 154 uren, wellicht tot een goed einde te brengen en voor Delorge een noodgedwongen verdere poging om van de N.V. eindelijk enig resultaat te bekomen; dat art. 11 over de nazorg ter zake geen zin heeft vermits niets na te zorgen was;

dat daarom de eis tot ontbinding ten nadele van de N.V. ten volle gerechtvaardigd is doch dat bij de beoordeling van de restitutie van het betaalde, rekening dient gehouden te worden met sommige blijvende gegevens, nuttig voor Delorge;

Overwegende dat de eis tot teruggave van 10.165 fr. ongegrond is daar deze voorafgaande raadpleging een afzonderlijke overeenkomst is, die uitgevoerd en terecht voldaan werd;

Overwegende dat de twee overeenkomsten van 25 februari en 12 maart 1969 ontbonden worden maar dat het herstel van de partijen in de toestand van voor de overeenkomsten aanleiding geeft tot de volgende regeling:

het door de N.V. gedane werk heeft zonder twijfel enig voorbereidend en blijvend nut voor Delorge;

de rechtbank raamt dit bedrag op 75.000 fr.;

Delorge heeft betaald 230.692 fr. + 120.000 fr, samen 350.692 fr. min 75.000 fr. blijft 285.692 fr. terug te storten door de N.V. zonder aanvullende schadevergoeding, die niet wordt bewezen en overigens moeilijk zou kunnen bewezen worden op de dag van de dagvaarding; de verdere schade diende Delorge immers zelf te beperken;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

alle andere besluiten afwijzend;

Ontbindt ten nadele van de verweerster de beide voormelde overeenkomsten en veroordeelt de N.V. om aan eiser terug te betalen de som van tweehonderdvijfentachtigduizend zeshonderd tweeënnegentig frank met de gerechtelijke rente op 245.692 tot aan de betaling van de laatste wissel van 40.000 fr., en van dan af op 285.692 fr.;

Verwijst verweerster tot de kosten van het geding (art. 1018 G.W.) tot heden begroot op duizend achthonderd vijfenveertig frank + drieduizend frank rechtsplegingsvergoeding voor eiseres die gelijk krijgt + alle de gebeurlijke uitvoeringskosten;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elke voorziening en zonder borgstelling.

VREDEGERECHT TE DUFFEL.

18 maart 1970.

Rechter : J. Porters.

Pleiters : Mr. J. Wuyts en Mr. W. Neefs.

Gezag van het gewijsde van het strafvonnis inzake vervolging wegens inbreuk op het verkeersreglement ten opzichte van een later ingestelde vordering voor de burgerlijke rechter.

Het strafvonnis heeft het gezag van het gewijsde erga omnes. De strafrechter moet het materieel feit, voorwerp der betichting, onder al zijn aspecten onderzoeken en hieraan de verantwoorde strafrechtelijke kwalificatie geven.

Door een vordering te aanvaarden, die gebaseerd is op hetzelfde feit als door de strafrechter werd afgewezen, treft de burgerlijke rechter noodzakelijkerwijze een beslissing, waardoor het strafvonnis wordt tegengesproken ; dit geldt evenzeer voor het geval, waar in de strafrechter de beklaagde heeft vrijgesproken bij ontstentenis van rechtsgeldige bewijzen als op grond van positieve overwegingen.

Serneels t./ Van Asch.

Aangezien eiser laat gelden dat hij op 30 november 1968 rond 17 u. 20 betrokken was in een aanrijding op de Berlaarbaan te St.-Kat.-Waver, waarvoor wijlen De Cleyn Lodewijk, overleden echtgenoot van verweerster aansprakelijk is ; dat eiser met zijn vrachtwagen Chevrolet, over de Berlaarbaan reed, en nadat hij tijdig zijn linkerrichtingaanwijzer had aangezet, en naar links was uitgeweken, naar links afdraaide om de Baamvelden op te rijden ; dat hij op dat ogenblik werd aangereden door het voertuig bestuurd door wijlen De Cleyn Lodewijk, die hem nog langs links wou inhalen ; dat wijlen De Cleyn Lodewijk aansprakelijk is voor deze aanrijding, wegens overtreding van art. 21/1 en 27/1 van de wegcode, en wegens zijn foutieve rijwijze, in toepassing van art. 1382 en volgende van het B.W. ; dat verweerster de huwelijksgemeenschap en de nalatenschap heeft aanvaard en gehouden is deze schuld te betalen, welke bedraagt :

herstellingskosten voertuig :	2.650 fr.
gebruiksderiving : 1 dag wachttijd	
1 dag herstelduur	
2 dagen tegen 450 fr. (4 T)	900 fr.

3.550 fr.

Aangezien onderhavige vordering ertoe strekt verweerster te doen veroordelen om aan eiser te betalen de som van 3.550 fr., te vermeerderen of te verminderen in de loop van het geding, en te vermeerderen met de vergoedende intresten vanaf 30.11.1968 en met de gerechtelijke intresten en de kosten van het geding ; het te vellen vonnis uitvoerbaar te doen verklaren bij voorraad niettegenstaande alle verhaal en zonder borgstelling ;

Aangezien verweerster bij wijze van tegeneis een schadevergoeding vordert ten belope van 21.950 fr. ;

Aangezien eiser bij vonnis dd. 23 april 1969 door Onze Politie rechtbank werd vrijgesproken van inbreuk op art. 25,2a en b wegcode, wijl het rechtsgeldig bewijs ter zake niet geleverd werd ;

Aangezien dit strafrechterlijk vonnis het gezag van het gewijsde heeft bekomen erga omnes ;

Aangezien de strafrechtbank daarenboven het materieel feit, voorwerp der betichting, onder al zijn aspecten moet onderzoeken en hieraan de verantwoorde strafrechtelijke kwalificatie dient te geven (P. E. Trousse, Autorité des décisions dans les poursuites du chef d'accident de la circulation sur le jugement de l'action en réparation exercée

ultérieurement devant le juge civil, Revue critique de jurispr. b., 1967, bl. 154-163, n° 6) ;

Aangezien derhalve in casu de vrijspraak van beklaagde, huidige eiser, betrekking heeft op de feiten zelf, die de aanrijding uitmaken, welke kwalificatie hieraan ook gegeven wordt ;

Aangezien de burgerlijke rechter niet mag tegenspreken hetgeen de strafrechter zeker en noodzakelijk heeft beslist ;

Aangezien de burgerlijke rechter door een vordering te aanvaarden, die gebaseerd is op hetzelfde feit als door de strafrechter werd afgewezen, noodzakelijkerwijze een beslissing treft, waardoor het strafvonnis wordt tegengesproken ; dat zulks evenzeer geldt voor het geval, waarin de strafrechter de beklaagde heeft vrijgesproken bij ontstentenis van rechtsgeldige bewijzen als op grond van positieve overwegingen ; dat een strafrechterlijke uitspraak immers geen verschillende gevolgen teweegbrengt naargelang haar motivering in minder of meer affirmatieve termen gesteld is (P. E. Trousse, ibidem, nr. 5) ;

Aangezien derhalve onderhavige tegeneis wegens exceptie van het gewijsde niet-ontvankelijk dient verklaard, wijl hij steunt op hetzelfde feit der aanrijding, weliswaar anders gekwalificeerd, als datgene, dat voordien door de strafrechtbank werd afgewezen ;

Aangezien de vrijspraak van beklaagde echter niet ipso facto het bewijs levert van een fout in hoofd van degene, die eveneens in het ongeval betrokken was doch niet vervolgd werd door de strafrechtbank ; dat dienvolgens op eiser de bewijslast rust van deze fout en van haar causaal verband met de door hem geleden schade ;

Aangezien uit het gezag van het strafrechterlijk gewijsde voortvloeit dat eiser moet geacht worden zijn naar links gerichte rijbeweging wetmatig te hebben uitgevoerd, d.i. volgens de voorschriften van art. 25,2 wegcode ;

Aangezien uit deze vaststelling a contrario dient besloten dat de rechtsvoorganger een inbreuk pleegde op art. 21,1 2° lid wegcode ;

Aangezien de schade, die eiser ingevolge deze onwetmatige gedraging geleden heeft, dient geraamd als volgt :

herstellingskosten aan zijn wagen, blijkens tegensprekelijk deskundig onderzoek : 2.650 fr. ;

gebruiksderiving, 2 dagen tegen 300 fr. per dag (laadvermogen 1850 kg) of 600 fr. ;

Om deze redenen :

Wij, Vrederechter, beslissende op tegenspraak en in eerste aanleg, alle verdere of tegenstrijdige besluiten als ongegrond verwerpende ;

Verlenen akte aan verweerster dat zij in deze voorbehoud maakt in verband met haar optreden in rechte, zodat haar houding niet kan geïnterpreteerd worden als een daad van aanvaarding der nalatenschap van wijlen haar aansprakelijke echtgenoot, De Cleyn Alfons ;

Ontvangen de vordering en verklaren ze gegrond in volgende mate ;

Veroordelen dienvolgens verweerster om bij wijze van schadeloosstelling aan eiser te betalen de som van drieduizend tweehonderd vijftig frank (3.250 fr.), vermeerderd met de vergoedende intresten vanaf 30 november 1968 en de gerechtelijke intresten van heden af ;

Verwijzen verweerster bovendien in de kosten van het geding, begroot tot heden en belopende in het geheel op 1.252 frank ;

En rechtsprekende over de tegeneis :

Verklaren de tegeneis niet-ontvankelijk ;

Wijzen dienvolgens verweerster, eiseres op tegenvordering, af en veroordelen haar tot de kosten van de tegeneis, belopende op 1.000 frank ;

Begroten de kosten van eiser op 1.252 frank en deze van verweerster op 1.000 frank ;

EUROPEES RECHT

Juridische informatie nr. 20 van de Permanente Vertegenwoordiging van België bij de Europese Gemeenschappen.

In de gevoegde zaken 10 en 18/68 heeft het Hof van Justitie onlangs eens te meer toepassing gemaakt van de voorschriften die de beroepsmogelijkheid bepalen van partikulieren om op grond van art. 173, al. 2, de nietigverklaring te bekomen van een beschikking gericht tot een ander persoon. In hetzelfde arrest heeft het Hof van Justitie ook een aspect belicht van het beroep «wegens nalaten» welke de partikulier krachtens art. 175, al. 3, kan instellen.

Hieronder wordt een samenvatting gegeven van dit dubbelarrest gevolgd van enkele beschouwingen, in hoofdzaak met betrekking tot het beroep «wegens nalaten».

Gevoegde zaken 10 en 18/68: Società «Eridania» Zuccherifici Nazionali te Genua en anderen tegen de Kommissie der Europese Gemeenschappen.

A. Inhoud van het geding.

Steunend op de Raadsverordening nr. 17/64 van 5 februari 1964 betreffende de voorwaarden voor het verlenen van bijstand door het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (E.O.G.F.L.), kende de Kommissie in haar beschikking nr. 1/22/66 van 27 juli 1967 een bijstand toe ten belope van 480.000 R.E. aan de suikerfabriek te Minerbio en in haar beschikking nr. 1/73/67 van 7 maart 1968 een bijstand van 300.000 R.E. aan de suikerfabriek te Castiglione Fiorentino.

Anderzijds kende de Kommissie in haar beschikking nr. 1/17/INON van 2 oktober 1967 een bijstand van 767.000 R.E. toe voor de uitbreiding van de suikerfabriek te Ostellato. Deze beschikking berustte op de Raadsverordening nr. 206/66 van 7 december 1966 betreffende de bijdrage van het E.O.G.F.L. voor het herstel van de schade veroorzaakt door de overstromingsramp in de herfst van 1966 in bepaalde streken van Italië.

Zes Italiaanse suikerfabrieken dienden op grond van artikel 173 een verzoek in om de drie genoemde beschikkingen nietig te verklaren (zaak 10/68). Dezelfde verzoekers hadden langs administratieve weg de intrekking van de vornoemde beschikkingen gevraagd. Tegen het stilzwijgen van de Kommissie, dat door verzoekers als een afwijzing werd aanzien, stelden deze laatsten beroep in krachtens artikel 175 van het EEG-Verdrag (zaak 18/68).

B. Arrest van 10 december 1969.

I. Ten aanzien van beroep 10/68.

De verweerster had aangevoerd dat het beroep niet ontvankelijk was omdat het beroep tegen twee beschikkingen te laat werd ingesteld, en omdat bovendien de verzoekers geen adressaten der beschikkingen waren en zij niet rechtstreeks en individueel door deze beschikkingen werden geraakt. Het Hof meent dat in de eerste plaats de exceptie van niet-ontvankelijkheid die betrekking heeft op het beroep in zijn geheel moet worden onderzocht (x).

(x) Tekst art. 173, al. 2: Iedere natuurlijke of rechts persoon kan onder dezelfde voorwaarden beroep instellen tegen de tot hem gerichte beschikkingen, alsmede tegen beschikkingen die, hoewel genomen in de vorm van een verordening, of van een beschikking gericht tot een andere persoon, hem rechtstreeks en individueel raken.

De bestreden beschikkingen zijn gericht tot de Italiaanse regering en tot de eigenaars van de drie begunstigde suikerfabrieken. De vraag die zich stelt is dus of deze beschikkingen de verzoeksters rechtstreeks en individueel raken.

a) De verzoeksters antwoorden bevestigend omdat de verleende bijstand de mededingingsverhoudingen op de Italiaanse markt kan wijzigen zodat hun belangen worden geschaad. In het bijzonder door de invoering van het kwota-stelsel bij de Raadsverordeningen nr. 1009/67/EEG van 18 december 1967 en nr. 1027/67/EEG van 21 december 1967 leiden de beschikkingen tot rechtstreekse en individuele gevolgen voor de positie der verzoeksters op de Italiaanse suikermarkt.

Het Hof neemt aan dat de enkele omstandigheid dat een handeling invloed kan uitoefenen op de mededingingsverhoudingen nog niet volstaat. Alleen het bestaan van specifieke omstandigheden kan in het betrokken geval het beroep aanvaardbaar maken. Deze specifieke omstandigheden liggen in het bij de hogergenoemde verordeningen voorziene stelsel van verdeling der kwota. Dit stelsel kent voor een overgangstijdvak aan elke suikeronderneming of suikerfabriek een basiskwotum toe in die voege dat de Gemeenschap de prijs- en afzetgarantie van dit kwotum te haren laste neemt, terwijl de garantie voor het meerder geproduceerde is beperkt of uitgesloten. Elke lidstaat krijgt daartoe een basishoeveelheid toegewezen welke hij moet verdelen onder de nationale suikerondernemingen en suikerfabrieken en dit voor 90 tot 85 t.h. volgens een mathematische formule (art. 23 van verordening nr. 1009/69) en voor de overige 10 tot 15 t.h. naar het oordeel van de betrokken regering, rekening houdend met eventuele wijzigingen in de suikerindustrie en de verbouw van suikerbieten of wel met bijzondere omstandigheden. De Italiaanse regering heeft voor de verdeling van 10 t.h. van de basishoeveelheid criteria opgesteld krachtens dewelke alleen ondernemingen die aan bepaalde algemene en objectieve voorwaarden voldoen binnen tevoren vastgestelde grenzen een automatische vergroting van hun basiskwota kunnen verkrijgen. Derhalve heeft bij de verdeling van deze 10 t.h. — de enige variabele faktor in het stelsel — de produktiekapaciteit der ondernemingen geen rol gespeeld vermits gans andere criteria aan de verdeling ten grondslag zijn gelegd, zoals streek waar de fabriek is gevestigd, aard en aantal van de tot de onderneming behorende produktie-eenheden enz...

Hieruit blijkt dat de verleende E.O.G.F.L. bijstand slechts van invloed kan zijn op de verdeling der kwota voor zoveel de door de regering opgestelde criteria zulks zouden toelaten. Deze bijstand is dus niet rechtstreeks van invloed op de genoemde verdeling.

b) De verzoeksters hebben verder beweerd dat de beschikking ten gunste van de suikerfabriek Castiglione Fiorentino de verdeling van de basishoeveelheid door de Italiaanse regering heeft beïnvloed omdat de bijstandsverlening afhankelijk werd gemaakt van de verbintenissen van genoemde regering om aan de begunstigde een basiskwotum toe te staan dat overeenkomt met haar verhoogde capaciteit.

Het Hof meent echter dat deze voorwaarde niet mag worden geacht de inhoud van de door de Italiaanse regering vastgestelde verdelingscriteria te hebben bepaald. De

kommissie kon, integendeel, geen bijstand toekennen zonder er zich vooraf van te hebben verzekerd dat haar beschikkingen overeenstemden met de verdelingspolitiek welke de Italiaanse regering zinnens was te voeren overeenkomstig de reglementering inzake de gemeenschappelijke marktorganisatie voor de suiker.

Besluit:

Uit de door verzoeksters ingeroepen omstandigheden blijkt niet dat de bestreden beschikkingen haar rechtstreeks en individueel raken. Het beroep is derhalve niet ontvankelijk.

II. Ten aanzien van het beroep 18/68.

Het beroep krachtens art. 175 strekt er toe een onwettig verzuim te doen vaststellen. Art. 175 spreekt immers van het nalaten een besluit te nemen « in strijd met dit verdrag » en art. 176 van « een nalatigheid strijdig met dit verdrag ».

De verzoeksters hebben er zich toe beperkt te beweren dat de beschikkingen werden genomen in strijd met het verdrag zonder nader te hebben aangegeven krachtens welk voorschrift van het gemeenschapsrecht de commissie gehouden zou zijn geweest deze beschikkingen in te trekken of te herroepen.

Deze omstandigheid zou dan op zichzelf voldoende zijn om het stilzwijgen van de commissie onder de sanktie van art. 175 te doen vallen.

Het verdrag voorziet echter andere wegen, met name in art. 173, langswaar een beweerdelijk onwettige gemeenschapshandeling op verzoek van een daartoe bevoegde partij kan worden bestreden en eventueel nietigverklaard.

Als men zou aannemen dat de betrokkenen aan de instelling van dewelke de handeling is uitgegaan zouden kunnen vragen deze in te trekken, en zij het stilzwijgen van de instelling voor het Hof zouden kunnen aanklagen als een onwettig verzuim om te beslissen, zou zulks er op neerkomen dat hun nog een beroepsmogelijkheid wordt geopend evenwijdig aan die van art. 173 die niet zou onderworpen zijn aan de voorwaarden van het verdrag.

Besluit:

Onderhavig beroep beantwoordt niet aan de eisen van art. 175 en wordt niet-ontvankelijk verklaard.

C. Beschouwingen.

1. In de zaak 10/68 hadden de verzoeksters een hele reeks rechtsmiddelen tegen de bestreden beschikkingen ingeroepen, o.m. schending van de suikerverordening, schending van de artikelen 92 en 93 van het EEG-Verdrag, schending van het rechtsbeginsel dat aan de personen die een tegengesteld belang hebben het recht verleend om gehoord te worden, en misbruik van bevoegdheid.

Nochtans moest het Hof in de eerste plaats de exceptie van niet-ontvankelijkheid die door de verwerende en tussenkomende partijen werd opgeworpen onderzoeken. Het moest derhalve nagaan of de drie bestreden beschikkingen die tot de Italiaanse regering en de begunstigde suikerfabrieken waren gericht de verzoekende ondernemingen rechtstreeks en individueel raken.

Zoals we in Juridische Informatie nr. 7 hebben aange- toond heeft het Hof reeds bepaalde principiële omschrijvingen gegeven, o.m. van het begrip « beschikking die individueel raakt ».

Een specifieke en preciese bepaling van wat we het volledig begrip « rechtstreeks en individueel belang » zouden kunnen noemen vinden we niet terug. Een bepaling zal zich vermoedelijk slechts geleidelijk kunnen vor-

men langs de talrijke feitelijke toepassingen en uitspraken van het Hof. Ook voor onderhavige zaak heeft het Hof uit de ontleding van de feitelijke omstandigheden de conclusie gehaald die in de lijn blijkt te liggen van de vorige arresten.

2. In het tweede gedeelte moet het Hof de ontvankelijkheid nazien van een beroep « wegens nalaten » (recours en carence) overeenkomstig art. 175.

Wellicht is het slechts de tweede maal dat het Hof een dergelijk beroep moet behandelen. Meerdere malen kreeg het Hof een gelijkaardig beroep te behandelen op grond van art. 35 van het E.G.K.S.-Verdrag.

De teksten der betrokken artikelen zijn echter verschillend zodat de rechtspraak niet zonder meer kan worden vermengd.

In onderhavig geval echter wordt een beginsel aanvaard dat reeds in de rechtspraak van het Hof met betrekking tot art. 35 van het E.G.K.S.-Verdrag was vastgelegd. In de gevoegde zaken 21 tot 26/61: Meroni en C^o en anderen tegen de Hoge Autoriteit van de E.G.K.S., werd een beroep wegens nalaten verworpen omdat niet kon worden aangenomen dat de Justitiabelen bevoegd zouden zijn, via een beroep wegens nalaten de nietigheid te vorderen van een beschikking waarvan de eventuele nietigheid wordt gedekt door het verstrijken van de in art. 33, lid 3 bedoelde termijn.

Ook in het arrest 34/59: R. Elz tegen Hoge Autoriteit, werd een beroep niet-ontvankelijk verklaard mede om de reden dat het beroep tegen een stilzwijgende weigering in feite slechts een poging was, om opnieuw een recht van beroep te scheppen tegen een beschikking die verzoeker niet meer kon aantasten.

In onderhavig geval wordt een gelijkaardig standpunt ingenomen ten overstaan van art. 175 van het EEG-Verdrag. Het is gegrond op de opvatting dat een eventueel beroep wegens nalaten zelfs als uiterlijk de vormvoorwaarden zouden vervuld zijn, niet mag worden misbruikt om te bereiken, wat door een andere doch niet benutte beroepsmogelijkheid, in casu een beroep tot nietigverklaring, is ontgaan.

3. Zoals hoger gezegd is een beroep wegens nalaten een uiterste zeldzaamheid.

In de zaak 48/65 A. Lütticke GmbH en anderen tegen de EEG-Kommissie werd echter een gelijkaardig beroep behandeld.

Verzoeksters hadden krachtens art. 173 de nietigverklaring geëist van het afwijzend akkoord dat zij van de Commissie, in briefvorm, hadden ontvangen op hun verzoek de procedure van art. 169 tegen de Duitse Bondsrepubliek in te stellen. In subsidiaire orde stelden zij krachtens art. 175 tegen de Commissie een vordering in wegens nalaten, nl. het nalaten in het art. 169, al. 1, voorziene advies uit te brengen.

Na het beroep tot nietigverklaring als niet-ontvankelijk te hebben afgewezen werd ook de subsidiaire vordering niet ontvankelijk geacht. Volgens art. 175 al. 2 kan bedoelde procedure worden ingesteld als de instelling haar standpunt nog niet heeft bepaald na twee maanden, te rekenen van de uitnodiging tot handelen.

In bedoeld geval had de commissie binnen de gestelde termijn haar standpunt in de vorm van een afwijzende brief kenbaar gemaakt. Het Hof oordeelde dat de voorwaarden voor het beroep niet vervuld waren.

Uit dit arrest blijkt dat het Hof aan de vage uitdrukking « haar standpunt bepalen » die in art. 175 al. 2 voorkomt, niet een meer preciese of beperkende betekenis heeft willen geven in die zin dat het bepalen van dit standpunt moet geschieden in de vorm van een verbindende akte (bvb. een beschikking) die voor het Hof van Justitie kan worden aangevallen.

Het is mogelijk dat het Hof bij het bepalen van zijn houding als volgt heeft geoordeeld. Als het bepalen van een standpunt materieel het nemen van een verordening of richtlijn zou inhouden is het in de praktijk omzeggens onmogelijk dit te doen binnen de termijn van 2 maanden.

In deze omstandigheden zou een voorlopige reactie van de betrokken gemeenschapsinstelling, bij wege van een brief waarin deze haar standpunt verklaart, volstaan om een einde te stellen aan de aangeklaagde inactiviteit. Het is klaar dat voor onderhavig geval dan ook geen strengere vormvoorwaarden konden gelden.

Maar het is ook mogelijk dat het Hof van oordeel was dat alleen in deze zaak geen enkele formele voorwaarde moest worden gesteld omdat in het betrokken geval de door de partikulieren gevraagde handeling eveneens een niet verbindende rechtshandeling was, nl. het gemotiveerd advies van de administratieve procedure van art. 169, en het nalaten ervan eveneens geen schending van het Verdrag inhield.

Het was derhalve niet nodig een formele handeling te stellen om een einde te maken aan de bestreden inactiviteit. De houding van het Hof kan dan eventueel totaal anders zijn wanneer het zou gaan om het nalaten van een volgens het Verdrag verplichte rechtshandeling waaraan strikte vormvoorwaarden zijn verbonden.

Hoe men er momenteel ook moge over oordelen, ongetwijfeld zal het Hof in de toekomst nog de gelegenheid krijgen om een bepaling te geven van het begrip «standpunt bepalen» en om zich uit te spreken over de eventuele vormvoorwaarden waaraan dit moet voldoen.

4. Zoals uit wat voorafgaat blijkt werden de twee beroepen wegens nalaten die tot op heden door het Hof werden behandeld beide door partikulieren ingesteld. Ze weren ook beide, zij het om verschillende redenen, niet ontvankelijk verklaard. De rechtspraak laat ons derhalve niet toe veel over de betekenis en de toepassing van art. 175 te zeggen. De commentaren op dit artikel ontbreken echter niet. Het kan derhalve toch nuttig zijn zeer bondig de strekking van dit artikel even te belichten vooral in verband met de beroepsmogelijkheid welke partikulieren er in kunnen putten.

Art. 175 heeft als doel door het Hof te doen vaststellen dat de bevoegde Gemeenschapsinstelling het Verdrag heeft geschonden door na te laten handelend op te treden. Het is onrechtstreeks een middel om de betrokken instelling tot handelen over te halen.

Dit recht van beroep behoort aan de Lid-Staten en de overige Gemeenschapsinstellingen (al. 1) maar ook aan ieder natuurlijke of rechtspersoon (al. 3). Er is echter een onderscheid.

a) De Lid-Staten en Gemeenschapsinstellingen kunnen een beroep indienen «ingeval de Raad of de Commissie in strijd met het Verdrag nalaat een besluit te nemen» (s'abstient de statuer).

Het komt ons voor dat onder «besluit» moet worden verstaan een van de in art. 189 voorziene verbindende rechtshandelingen nl. een verordening, een richtlijn of een beschikking (volgens sommigen ook een aanbeveling en een advies) welke ook de bestemming ervan moge zijn en ongeacht het feit of het schuldig verzuim aan de verzoekende Lid-Staat of Gemeenschapsinstelling een materieel nadeel berokkent. Deze laatste bezitten derhalve een soort controlebevoegdheid op de Raad en de Commissie om te zien of zij zich niet onttrekken door inactiviteit aan de hun door het Verdrag opgelegde verplichtingen.

Dit beroep is dus wel degelijk ingevoerd in het belang van de gemeenschappelijke rechtsorde.

b) De partikulier echter kan bedoeld beroep aantekenen als een gemeenschapsinstelling «heeft nagelaten te zijnen aanzien een andere handeling te verrichten dan het geven van een aanbeveling of een advies» («avoir manqué de lui adresser un acte autre qu'un...»). Hier is het de bedoeling de private persoon en zijn belangen te beschermen tegen een onwettig verzuim van de Raad of de Commissie. Als men nagaat welke handelingen te zijnen aanzien kunnen worden genomen menen we dat het bezwaarlijk kan gaan om een verordening of een richtlijn of zelfs om een beschikking gericht tot een Lid-Staat. Uiteraard kan dus een beroep van een partikulier alleen betrekking hebben op het uitblijven van de enige akte die tot hem kan worden gericht: de beschikking. Het zou inderdaad niet erg logisch zijn een partikulier toe te laten een beroep in te stellen tegen een gemeenschapsinstelling die nalaat een verordening of een richtlijn te nemen als men diezelfde persoon in art. 173 belet de onwettigheid van diezelfde handelingen aan te klagen.

Sommigen hebben ook gemeend, uit een zekere analogie met art. 173, dat de partikulier niet alleen het uitblijven van een tot hem gerichte beschikking kon aanklagen maar ook het uitblijven van een beschikking, gericht tot een ander persoon, die hem rechtstreeks en individueel raakt of zelfs van een beschikking gericht aan een Lid-Staat.

De redenen zijn echter niet zeer overtuigend zodat het eerder aan het Hof van Justitie behoort bij de passende gelegenheid dergelijke aspecten van de toepassing van art. 175 te verduidelijken.

MEDEDELINGEN

NIEUW RECHT OP KOMST.

Gerechtelijk Wetboek.

Een aantal wetsvoorstellen betreffende de rechtspleging en de bevoegdheid, die bij de Kamer of de Senaat waren aanhangig gemaakt, zijn in de Senaat in een enkel ontwerp verenigd dat nu aan de Kamer is overgezonden. Hierna worden de voornaamste punten aangestipt.

In een exploot van betekening zal eventueel de inschrijving in het ambachtsregister van de persoon op wiens verzoek het exploot wordt betekend, moeten vermeld worden (nieuw art. 43, eerste lid, 2°). Maar voor de uitgifte vervalt de verplichting het beroep van de partijen te vermelden (art. 790).

Voor de vakantie wordt een nieuwe regeling ingevoerd: indien de in de artt. 1048 en 1051 bepaalde termijn van verzet of hoger beroep (niet de termijn van cassatieberoep) tijdens de vakantie begint te lopen en ook verstrijkt, wordt hij verlengd tot de 15e dag van het nieuw gerechtelijk jaar (wijziging van het tweede lid van art. 50). Terloops: in het ontwerp staat: «de termijn... voorzien» (zie over dit laatste woord Leliard in R.W. 1969-70, 636).

Volgens het nieuwe art. 742 moet alleen het origineel (dus niet meer een eensluidend verklaard afschrift) van de conclusies aan de griffie gezonden of aldaar neergelegd worden. Zou het erg zijn die bepaling nu al toe te passen?

Betreffende het deskundigenonderzoek worden enkele verbeteringen ingevoerd. In art. 965, tweede lid, worden de woorden «binnen dezelfde termijn» vervangen door «binnen acht dagen» (zie R.W. 1969-70, 733 en 830). Art. 990 betreffende de kosten wordt in overeenstemming gebracht met het nieuwe art. 1017 (zie hierna) en er wordt

voorzien in de mogelijkheid om de partij die het voor-schot moet storten, tot betaling te dwingen.

Door een nieuw tweede lid in art. 1017 wordt de tekst aangepast aan de nu reeds bestaande verplichting voor een bepaalde partij om steeds de kosten te dragen (inzake arbeidsongevallen, beroepsziekten, e.a.). Ook art. 1111 wordt in die zin aangepast.

In de artikelen 1074, 1059 en 1388 worden wijzigingen aangebracht met betrekking tot de verklaring dat er geen verzet of hoger beroep is. De nieuwe regeling komt op het volgende neer. Het principe is dat de uitvoering van het vonnis geschiedt onder de verantwoordelijkheid van de partij die ertoe overgaat: zij moet de nodige maatregelen nemen om vergissingen en onregelmatigheden te voorkomen. Zij moet derhalve, behoudens uitzonderlijke gevallen de termijnen doen lopen en desbetreffend moet de deurwaarder van de vervolgende partij een verklaring verstrekken. Op de griffie van de rechtbank worden op nieuw de registers ingevoerd waarin het verzet of het hoger beroep kan (niet «moet») worden ingeschreven door de partij, haar raadsman of haar deurwaarder; termijn is niet bepaald. Tegenover elkaar staan dus enerzijds de eventuele aansprakelijkheid van de partij die haar verzet of hoger beroep niet doet inschrijven, in het geval waarin een derde daardoor enig nadeel ondervindt, en de aansprakelijkheid van de partij die tot uitvoering laat overgaan wetende dat een rechtsmiddel is aangewend, zelfs al is dit niet ingeschreven. De tussenkomst van de griffier beperkt zich tot de verklaring dat bij zijn weten tegen de beslissing niet door verzet of hoger beroep is opgekomen (zie de memoire van toelichting, blz. 8, in het verslag Dua, blz.6).

Daar het geval zich zal kunnen voordoen dat de rechtbank van koophandel in hoger beroep kennis neemt van een geschil dat voor de vrederechter was aanhangig gemaakt en waarbij zij constateert dat het niet tot de bevoegdheid van de vrederechter, maar tot haar bevoegdheid behoort, wordt art. 1070 in die zin aangepast dat zij (gelijk de rechtbank van eerste aanleg volgens de huidige tekst) dan zelf over de zaak beslist.

Met betrekking tot de gerechtelijke verdeling wordt in art. 1211 thans gezegd dat de verkoop geschiedt zoals bepaald in de hoofdstukken IV en V. Door de nieuwe tekst wordt de aanwezigheid van de vrederechter niet meer vereist voor de verkoop van onroerende goederen waarbij alleen meerderjarige en bekwame medeëigenaars betrokken zijn. Dat zal nog wel het geval zijn wanneer onbekwamen, afwezigen of gefailleerden erbij betrokken zijn of wanneer de nalatenschap onder voorrecht van boedelbeschrijving is aanvaard. Art. 1220 wordt in analoge zin gewijzigd.

De artikelen 1268 en 1307 nemen het stelsel van art. 262 B.W. over; er wordt verduidelijkt dat tegenvorderingen in procedures van echtscheiding en scheiding van tafel en bed niet als nieuwe vorderingen moeten beschouwd worden. Dit geldt ook in hoger beroep (Zie het verslag Dua, blz. 9).

Voor het beslag op onroerende goederen worden in de artikelen 1580 en 1581 termijnen ingelast na verloop waarvan andere schuleisers bij nalatigheid van de vervolgende schuldeiser de indeplaatsstelling kunnen bekomen krachtens art. 1610 dat ook in die zin aangepast wordt.

Naast enkele andere tekstwijzigingen of -verbeteringen op het gebied van de procedure, worden ook enkele veranderingen in de teksten betreffende de bevoegdheid gebracht.

In art. 573, eerste lid, 2°, komt nu «geschillen betreffende wisselbrieven en orderbroefjes». Volgens het advies van de Raad van State is de uitdrukkelijke vermelding van het orderbriefje noodzakelijk. De huidige raadslach-tige tekst van het tweede lid wordt: «Het geschil, dat betrekking heeft op een handeling die de wet als daad van

koophandel aanmerkt en dat niet onder de algemene bevoegdheid van de vrederechter valt, kan eveneens voor de rechtbank van koophandel worden gebracht, hoewel de eiser niet de hoedanigheid van handelaar heeft. Een beding tot aanwijzing van een bevoegd rechter, gemaakt vóór het ontstaan van het geschil is, in dat opzicht, van rechtswege nietig». Verg. Cass. 14 april 1955, Pas. 1955, I, 886; J. T. 1955, 494, met noot E. Gutt.

Het laatste lid van art. 598, dat alleen de voorzitter van de rechtbank van koophandel te Antwerpen bevoegd verklaarde voor de aanwijzing van een rechter-commissaris en een vereffenaar van het afgestane scheepsvermogen, wordt opgeheven, terwijl in art. 627, 10° de territoriale bevoegdheid desbetreffend van de voorzitters van de rechtbanken van koophandel te Luik, Brussel en Antwerpen geregeld wordt, naar gelang de schade ontstaan is in de provincie Brabant (Brussel), in de provincie Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen, Antwerpen of Limburg (Antwerpen). Het verslag Dua voegt daar echter aan toe: «Dit veronderstelt nochtans dat de rechtbank van Antwerpen exclusief bevoegd zou blijven voor de gevallen welke zich voordoen op zee of langs de kust of wanneer de plaats waar de schade ontstaan is niet kan worden vastgesteld». Zie de rechtvaardiging van de wijziging op blz. 4 van de Memorie van Toelichting. Verg. art. 569, 8°, 17° en 18°.

Art. 643, dat in zijn huidige tekst alleen het hof van beroep en het arbeidshof doet beslissen over een voor het hof aanhangig gemaakte exceptie van onbevoegdheid (ratione materiae of loci), wordt veralgemeend, zodat de bepaling ook geldt voor de rechtbank van eerste aanleg en voor de rechtbank van koophandel, rechtdoende in hoger beroep.

Zie: Stukken van de Senaat, 11 (1969-1970) (memoire van toelichting, advies van de Raad van State) en 138 (1969-1970) (verslag Dua), alsmede de Handelingen van de Senaat van 10 en 11 februari 1970; en voor de tekst van het overgezonden wetsontwerp: Stukken van de Kamer, 582 (1969-1970), nr. 1.

C. C.

Internationaal Centrum voor Europese studies en onderzoek te Luxemburg.

Cursussen over: «Aspects de l'intégration européenne après la Conférence au Sommet de La Haye».

Zoals elk jaar richt het Internationaal Centrum voor Europese Studies en Onderzoek te Luxemburg, een reeks cursussen in die dit jaar zullen gewijd zijn aan het onderwerp: «Aspects de l'intégration européenne après la Conférence au sommet de La Haye».

Wij ontvingen desaan gaande de hieronderstande mededeling:

Het Centrum is in 1964 te Luxemburg opgericht als een postuniversitair instituut voor onderwijs en onderzoek. De wetenschappelijke leiding van het Centrum berust bij de heer Pierre Pescatore, rechter in het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen en hoogleraar aan de Universiteit te Luik, die wordt bijgestaan door de heer Raymond Bayens, juridisch adviseur van de Commissie der Europese Gemeenschappen, als directeur der studies.

Het Centrum beoogt in hoofdzaak de bestudering van de met de Europese integratie en cooperatie samenhangende problemen, en wel in hun economisch, juridisch en politiek opzicht. Het Centrum organiseert in het bijzonder leergangen, openbare conferenties en werkzaamheden op het gebied van wetenschappelijk onderzoek.

De cursussen, conferenties en werkzaamheden van het Centrum worden in de vorm van brochures in de oor-

spreekelijke taal (Frans, Engels of Duits) gepubliceerd. Druk en verkoop worden verzorgd door Uitgeverij U G A, Stijn Streuvelsstraat 73, B 8710 Heule (België) (telefoon 056/158.81).

Renseignements

Les demandes d'admission, accompagnées d'une photocopie du diplôme de fin d'études universitaires, doivent être adressées dans les meilleurs délais et en tout cas avant le 31 juillet 1970 à l'Université Internationale des Sciences Comparées, 13, rue du Rost, à Luxembourg (Grand-Duché du Luxembourg), tél. 414-61 et 414-62.

Une bonne connaissance de la langue française est exigée des participants à la session 1970. Cette session intéresse plus particulièrement les juristes.

L'Université peut octroyer un certain nombre de bourses d'un montant de 4.500 FB, payable par tranches de 1.500 FB pour autant que le participant admis au bénéfice d'une bourse ait assisté régulièrement aux cours. Si une bourse est sollicitée, il y a lieu de joindre à la demande d'admission une recommandation émanant d'une autorité académique, ou d'un supérieur hiérarchique si le candidat-boursier exerce déjà les activités professionnelles.

A la demande des participants, le Secrétariat de l'Université s'occupe de leur logement dans des maisons privées.

Comme la session débute le mardi matin, 1er septembre 1970 à 9 heures, les participants sont instamment priés d'arriver à Luxembourg au plus tard dans la soirée du lundi 31 août.

Les cours, qui comprennent chacun de six à 10 heures, ont normalement lieu du lundi au vendredi.

Programme des cours

Euratom dans la perspective d'une politique commune de recherche scientifique et de technologie - par: Jean-Pierre Delahousse, Conseiller juridique de la Commission des Communautés Européennes.

L'union politique européenne - De la Sainte-Alliance au Plan Fouchet - par: Claude Delmas, ancien directeur-adjoint des services d'information de l'O.T.A.N.

Les implications juridiques d'une politique économique commune et d'une politique des structures industrielles dans la C.E.E. - par: Paul Leleux, Conseiller juridique de la Commission des Communautés Européennes.

L'analyse et les perspectives des structures communautaires - par: Gonzague Lesort, conseiller juridique au Secrétariat du Conseil des Communautés Européennes.

Le droit d'établissement et la libre prestation des services dans la C.E.E. - Bilan et perspectives. - par: Cesare Maestripieri, Conseiller juridique de la Commission des Communautés Européennes.

Le rôle de la Cour de Justice dans l'intégration européenne - par: Josse Mertens de Wilmars, juge à la Cour de Justice des Communautés Européennes.

La politique agricole commune à l'issue de la période de transition. - par: Giancarlo Olmi, Conseiller juridique de la Commission des Communautés Européennes.

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie, jg. 1970 - nr. 1.

Wetgeving.

Tijdschrift voor Notarissen, jg. 1970 - nr. 3.

Van de Velde E., Het kommodaat of gebruikslening. — Leer en praktijk.

Tijdschrift voor de Vrederechters, jg. 1969 - nr. 12.

Gedenkschrift. — Bibliografie. — Inhoudstafel.

De Gemeente, jg. 1970 - nr. 3.

Berger J.M., De wet van 21 maart 1969 en de verplichtingen van de ambtenaar van de burgerlijke stand. — Hinkent H., Tussengemeentelijke samenwerking voor culturele zaken. — De Grave A., Opvatting van de gebouwen in verband met de beveiliging tegen brand.

Nederlands Juristenblad, jg. 1970 - nr. 11.

Haak W.E., Het Portalon-arrest. — Boas S., De voorgestelde aanpassingsregeling van de salarissen van de rechterlijke macht. — Roethof H.J., Rectificatie op « rectificatie ». — Steenbergen H.J., Nogmaals het verhoor door de Kantonrechter nopens verlenging van terbeschikkingstelling. — Giltay Veth N.J.P., De wetgever en juridisch Nederland.

nr. 12

Stein R.A., Het wetsontwerp Bewijsrecht. — Haak W.E., Het Portalon-arrest II (slot). — Molenaar F., Vereniging Handelsrecht. — Van Dunné J.M., Belinfante over de Nederlandse gemeenschap en het bestuur van de universiteiten.

nr. 13

Valkhoff J., Juridische emancipatie der jonge volwassenen. — Stein P.A., Het wetsontwerp bewijsrecht II (slot). — Schenk W., Enkele kanttekeningen bij het ontwerp bewijsrecht. — Lisman J.H.C., Het tarief der geldboeten in verband met de geldontwaarding. — van der Veen Th. L., Faillissement van naamloze vennootschap, dat bij gebrek aan baten wordt opgeheven. De curator blijft met de strop zitten. — Royer S., Internationaal instituut voor binnenvaartrecht.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jg. 1970 - nr. 5077.

Vermeijden J., Artikel 17 van de Auteurswet op de helling (I). — Valstar J., Nogmaals art. 42 Registratiewet 1917.

nr. 5078

Vermeijden J., Artikel 17 van de Auteurswet op de helling (II, slot). — Vander Burg V.A.M., Herroeping van schenkingen. Enkele historische kanttekeningen.

nr. 5079

Vreeswijk J.A., De toepassing en werking van de fiduciaire eigendomsoverdracht in de jaren 1935 en 1969. — Bossard J.C. en Pabbruwe H.J., Een grote leugen?

Rechtsgeleerd Magazijn Themis, jg. 1969 - nr. 6.

Wedeven H.L., Enige beschouwingen over het leerstuk der burgerrechtelijke nietigheden. — Houtappel J.C., Age-

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

ren bij onrechtmatige daad tegen behartigde belangen, met name door vakgroep of bedrijfsschap.

Advocatenblad, jg. 1970 - nr. 3.

van der Does J.A.E., De positie van de stagiaire. — Holander J., Fiscaal Bulletin VIII.

Tijdschrift voor Vennootschappen, Verenigingen en Stichtingen, jg. 1970 - nr. 3.

Goudriaan J., Medezeggenschap bij de besluitvorming in de onderneming (I). — Fraser I.J., The panel on take-overs and mergers. — Buining J.R.H., De richtlijnen voor het beoordelen van oprichtingen en van statutenwijzigingen van naamloze vennootschappen.

Nieuwe Literatuur over Oorlog en Vrede, jg. 1970 - nr. 2.

Boekbespreking.

Tijdschrift voor Sociaal Recht, jg. 1970 - nr. 1.

De Broeck G., De sociale wetgeving in 1969. — Goffin R.Ch., Uitbreiding van de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging.

Bulletin van de Europese Gemeenschappen, jg. 1969 - nr. 12.

von der Groeben, Een regionaal beleid van de Gemeenschap. — Rey J., De grote Europese politieke vraagstukken.

Europees Vervoerrecht, jg. 1970 - nr. 1.

Van Huffel L., Où en est la tarification routière du marché commun ?

Journal des Tribunaux, jg. 1970 - nr. 4694.

Taquet M., La rationalisation du travail de l'avocat.

nr. 4695

Maes J. et Ghysbrecht J., Les grandes lignes de Code de la taxe sur la valeur ajoutée.

Recueil Général de l'enregistrement et du notariat, jg. 1970 - nr. 21331 à 21334.

Donnay M., Saisie immobilière conservatoire.

Revue pratique du Notariat Belge, jg. 1970 - nr. 2564.

Grosfils, Bail à ferme. — Tableau des principales dérogations apportées à la législation existante par la loi du 4 novembre 1969 sur la bail à ferme et le droit de préemption.

Revue de l'administration et du Droit Administratif, jg. 1970 - nr. 3.

Galderoux M., Emploi des langues. — Fonctionnaires.

Recueil de Jurisprudence du Droit administratif et du Conseil d'Etat, jg. 1969 - nr. 4.

Vander Stichele A., La publicité de l'Administration et le droit à l'information. — Delpérée F., Discipline et changement dans la fonction publique.

Revue Internationale des Sciences administratives, jg. 1969 - nr. 4.

Melchor de Molènes C., Un haut fonctionnaire hors série: Eisenhower, administrateur de la victoire. — Morstein Marx F., Un aperçu actuel de la science administrative en Europe: la Conférence de Spire. — Torres P., La formation des cadres de l'administration régionale en Afrique Centrale. — Garcia-Zamor J.C., Une approche écologique de la réforme administrative: l'exemple du Brésil. — Treves G., Les contrôles administratifs et financiers à l'intérieur de l'administration de l'Etat. — Pinto R.F., La fonction politique et l'efficacité administrative: trois modèles d'administration publique en Amérique latine.

Mouvement Communal, jg. 1970 - nr. 2.

Berger J.M., La loi du 21 mars 1969 et les obligations de l'officier de l'état civil. — Kroll L., La dimension esthétique et fonctionnelle de l'équipement municipal: l'image de la rue et l'environnement urbain. — Doomen J., Libres propos: une piscine communale. — Lewalle P., Le contentieux disciplinaire des agents communaux.

nr. 3

Wouters T. en Deschepper J., Inventaire et analyse des périodiques d'information communale édités en Belgique.

Recueil Dalloz Sirey (Parijs), jg. 1970 - nr. 8.

Bockel A., La voie de fait: Mort et résurrection d'une notion discutable.

nr. 9.

Lyon-Coen G., Du S.M.I.G. au S.M.I.G. et au minimum garanti.

nr. 10

Calais-Auloy J., Les ventes agressives.

nr. 11

Saint-Jours Y., Réflexions sur le problème de la réintégration des représentants du personnel et des délégués syndicaux illégalement licenciés.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"